

04.10.2022

**ANKARA
TİCARET BORSASI
Basın Bürosu**

**GÜNLÜK BASIN
ÖZETLERİ**

**04 Ekim 2022
Salı**

RESMÎ GAZETE’DE BUGÜN

04 Ekim 2022 Salı

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

CUMHURBAŞKANI KARARLARI

- Bazı Yükseköğretim Kurumları ile Yükseköğretim Üst Kuruluşlarına Ait Dolu ve Boş Memur Kadrolarında Değişiklik Yapılması Hakkında Karar (Karar: 2022/510)
- Bazı Yükseköğretim Kurumlarına Ait Dolu ve Boş Öğretim Elemanı Kadrolarında Değişiklik Yapılması Hakkında Karar (Karar: 2022/511)

YÖNETMELİKLER

- Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Taşıt ve İş Makineleri Kiraya Verme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

TEBLİĞLER

- 2023 Yılı Arabuluculuk Asgari Ücret Tarifesi
- İthalatta Gözetim Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2015/3)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ

YARGI BÖLÜMÜ

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI

- Anayasa Mahkemesinin 8/9/2022 Tarihli ve E: 2021/118, K: 2022/98 Sayılı Kararı
- Anayasa Mahkemesinin 28/7/2022 Tarihli ve 2018/32734 Başvuru Numaralı Kararı

Bakanlık süt üreticileriyle bir araya geliyor

Çiğ süt tavsiye fiyatı ve prim desteğini yeterli bulmayan süt üreticileri, çözüm için bugün Tarım Bakanlığı ile bir araya geliyor. Fiyatların maliyetler göz önünde bulundurularak, hızlı ve yeterli artırılması gerektiğini bildiren TÜSEDAD, arz talep dengesinin bozulmasının raflara zam olarak yansıtacağı uyarısında bulundu.

Tarım Bakanlığı'nın, süt piyasasında derinleşen krizin ardından bugün süt üreticileri ile bir araya gelmesi bekleniyor. ncesinde ise Tüm Süt Et ve Damızlık Sığır Yetiştiricileri Derneği (TÜSEDAD) iğ süt maliyetini paylaşarak, fiyatların hızlı ve yeterli artırılması gerektiği çağırısında bulundu.

TÜSEDAD, reticinin ana hayvan kesimine zorlandığını kaydederek, süt ve ette arz talep dengesinin bozulabileceğini ani fiyat artışlarının tüketicilere yansıtacağı uyarısını yaptı. Çiğ süt tavsiye fiyatının daha önce olduğu gibi USK tarafından belirlenmesi gerektiğine işaret eden TÜSEDAD, gıda komitesinin çiğ süt fiyatına müdahale edici fonksiyonunun kaldırılması gerektiğini vurguladı. Açıklamada, gelecek aylarda uluslararası normlarda kabul görmüş 1,5 olan çiğ süt/yem paritesinin korunduğu maliyet değişimlerine paralel aylık fiyat güncellemelerinin düzenli yapılması gerektiği ifade edildi.

Üretici primden memnun değil

Ulusal Süt Konseyi (USK) 15 Eylül'de, 7.50 TL olan referans fiyat ile 20 kuruşluk destekleme primini sabit tutmuş, üretici zarar ettiği gerekçesiyle ana hayvanlarını kesime göndermeye devam edince 20 kuruş olan prim desteği 50 kuruşa çıkarılmıştı.

Ancak üretici bu artışı da yeterli bulmamıştı. Süt üretimindeki düşüş ve sanayicinin piyasadan süt bulmakta zorlanması bazı bölgelerde çiğ süt fiyatının 10 TL'ye kadar yükselmesine neden olmuştu.

TÜSEDAD, yaptığı yazılı açıklamada, eylül ayına ait 1 litre çiğ süt maliyetini hesaplayarak, şu açıklamayı yaptı:

TÜSEDAD olarak; 1 litre süt üretmek için bir çiftçinin cebinden yaptığı harcama esas alınarak hesap yapmayı tercih ettik. 1 litre süt üretmek için 1 inek ve 1 genç hayvana bakmanız gereklidir. Bu durumda Ulusal Süt Konseyi (USK) tarafından sadece 1 ineğin süt vermesi için hesaplanan maliyet gerçeği yansıtmamaktadır. Beslenen genç hayvan için harcanan para ileriki tarihlerde inek olarak sürüye katılacak ve sağılan inek kesime gidecektir. Kesime giden ineğin parası çiftçiye kalan tek gelirdir. Yaklaşık %30 mertebesinde olan bu oran brüt olmakla beraber, canlı hayvanların riskleri (ölüm, hastalık, düşük) içermemektedir.

Maliyet hesabı yapılırken diğer ülkelerdeki süt fiyatları ile mukayese edilmekte olup yurtdışının %10 altındadır. Yani ithalat halen daha çok pahalı bir alternatif olmakla beraber, et ve sütte yurtdışına bağımlı olmak ülkemizi stratejik olarak riske sokar.

Enflasyonun artışı doğrultusunda üretici fiyatlarının baskılanması üretimi azaltır. Bu durum arz kısılması kaynaklı fiyatları orantısız yükseltir. Üretimi canlı hayvanlara dayalı olması sebebi ile üretimin yeniden canlanması çok hızlı olamaz. Kesilen damızlık hayvanların telafisi en iyi şartlarda bile 3 yıl alacaktır.

Tüm bu dengeleri göz önünde bulundurarak ve çiğ süt fiyatlarındaki artış ile raf fiyatlarındaki artış korelasyonuna bakılınca, Ocak ayından bu yana çiğ süte gelen 2,8 TL/lt fiyat artışına karşılık raflardaki süte 7 TL/lt mertebesinde zam gelmiştir.

Raflarda fiyatlar daha da artacak uyarısı

Aylık fiyat güncellemeleri çağrısında bulunan TÜSEDAD, "Beklentimiz; çiğ süt tavsiye fiyatının geçmişte olduğu gibi tarafların bir araya gelerek USK tarafından belirlenmesi, gıda komitesinin çiğ süt fiyatına müdahale edici fonksiyonunun kaldırılması ve gelecek aylarda uluslararası normlarda kabul görmüş 1,5 olan çiğ süt/yem paritesinin korunduğu maliyet değişimlerine paralel aylık fiyat güncellemelerinin düzenli yapılması yönündedir. Fiyatların hızlı ve yeterli arttırılmaması üreticiyi anaç hayvan kesimine zorladığı gibi, hem sütte hem ette arz talep dengesini olumsuz etkilediği düşünülerek oluşabilecek ani fiyat artışlarının tüketiciler açısından mahsurlu olduğu kanaatindeyiz" ifadelerine yer verdi.

EYLÜL AYI 1 LİTRE ÇİĞ SÜT MALİYETİ (TL)

(USK KABULLERİNE GÖRE GÜNCEL YEM FİYATLARI ÜZERİNDEN HESAPLANMIŞTIR)

YEMLER	MİKTAR (kg/gün)	FİYAT (TL/kg)	TL/ Gün
Karma yem	10	₺ 6,75	₺ 67,50
Mısır silajı	20	₺ 1,52	₺ 30,40
Yonca	3	₺ 3,94	₺ 11,82
Saman	2	₺ 1,98	₺ 3,96
Arpa	1,5	₺ 6,98	₺ 10,47
Sağmal toplam yem gideri			₺ 124,15
Yem fire %3			₺ 3,72
Günlük süt miktarı (LT/gün)	20		
SAĞMALLARIN YEM GİDERİ			₺ 127,87
1- YEM(KABA-KESİF) GİDERİ	66,00%		₺ 127,87
2-DİĞER GİDERLER(İŞÇİLİK,SU,ELEKTRİK,SAĞLIK,Sİ G ORTA,FAİZ VB.)	34,00%		₺ 43,48
TOPLAM	100		₺ 171,35
BUZAĞI GELİR İ(BUZAĞI FİYATI/450)*0,9		₺ 5.000	₺ 10,00
NET			₺ 161,35
SAĞMALLARIN 1 LT SÜT MALİYETİ (TL/gün)			₺ 8,07
GENÇ HAYVAN BESLEME MALİYETİ (TL/gün)			₺ 2,50
TOPLAM 1 LT SÜT NET MALİYET (TL/ GÜN)			₺ 10,57

TÜSEDAD, Eylül ayında 1 litre çiğ süt maliyetini paylaştı

Gıda sektörüne risk incelemesi

Hazine ve Maliye Bakanlığınca veri analitiği çalışmaları kapsamında gıda sektöründe faaliyet gösteren mükelleflere yönelik yapılan incelemede, 372 bin 592 mükelleften 106 bin 821'i belirlenen kriterlerin ihlali nedeniyle riskli bulundu.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca veri analitiği çalışmaları kapsamında gıda sektöründe faaliyet gösteren mükelleflere yönelik yapılan incelemede, 372 bin 592 mükelleften 106 bin 821'i belirlenen kriterlerin ihlali nedeniyle riskli bulundu.

Bakanlıktan yapılan açıklamaya göre, Risk Analizi Genel Müdürlüğünün veri analitiği çalışmaları kapsamında, gıda sektöründe faaliyet gösteren mükellefler, 2021 yılı için imalat, toptan ve perakende alt faaliyet gruplarında geliştirilen sektör analitiğine göre incelendi.

Geliştirilen yeni risk senaryoları ile birlikte imalat sektöründe 56 bin 888, toptan sektöründe 94 bin 498 ve perakende sektöründe 221 bin 206 olmak üzere toplam 372 bin 592 mükellef alternatif analize tabi tutuldu.

Yapılan detaylı ve kapsamlı çalışmalar neticesinde incelenen 372 bin 592 mükelleften belirlenen kriterlerin ihlali nedeniyle 106 bin 821'i riskli kabul edildi.

Yaptırım uygulanacak

Söz konusu analiz, vergisel yükümlülüklerini kısmen veya tamamen yerine getirmeyen mükellef gruplarının tespitine yönelik gerçekleştirildi. Üretici ve tüketici dengesini korumayı amaçlayan analiz çalışmalarıyla sektör paydaşlarının sürdürülebilir ve geliştirilebilir yapıda devamlılığı esas alınarak, tespit edilen mükelleflere gerekli yaptırımlar uygulanacak.

Tarımda gelir sigortası yaygınlaşacak

Bloomberg HT yayına katılan Tarsim Genel Müdürü Serpil Günal, tarım sigortalarında büyük bir farkındalık yaşadığını belirterek, geçen yıl üç bölgede, bu yıl Konya'nın tamamında buğday ürünü için uygulanan gelir sigortasının seneye ülke geneline yaygınlaştırılacağını söyledi.

TARIM SİGORTALARINDA POLİÇE SAYISI 9 AYDA 2 MİLYONA ULAŞTI		
Eylül 2021 - Eylül 2022 İtibariyle, Tüm Ürünler İçin		
	Eyl.21	Eyl.22
Ödenen Tazminat	1,3 Milyar TL	2,1 Milyar TL
Polİçe Sayısı	1,8 Milyon Adet	2 Milyon Adet
Hasar Dosya Sayısı	470 Bin Adet	570 Bin Adet
Toplam Prim	3,3 Milyar TL	5,5 Milyar TL
Sigorta Ettiren Prim Tutarı	1,5 Milyar TL	2,6 Milyar TL
Sigorta Bedeli	83 Milyar TL	175 Milyar TL
Sigortalı Alan	22 Milyon Dekar	24 Milyon Dekar
Sigortalı Hayvan Sayısı	10 Milyon Adet	12 Milyon Adet
Köy Bazlı Kuraklık Verim Sigortası Tazminat Ödemesi	365 Milyon TL	

Çiftçilerin, tarım sigortalarına karşı önemli bir farkındalığı olduğunu söyleyen Tarsim Genel Müdürü Serpil Günal, yelpazeyi genişletmek üzere çalışmalar yapıldığını belirterek, "Polİçelerde ciddi artışlar yaşanıyor. Geçen yıl pilot uygulama olarak buğday ürünü için gelir sigortası başlattık. Bu yıl Konya'nın tamamında uyguladığımız sigorta, seneye tüm ülke genelinde uygulanacak" diye konuştu.

Bloomberg HT'de yayınlanan Sigorta Gündemi programına katılan Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi (Tarsim) Genel Müdürü Serpil Günal, tarım sigortaları alanında sevindirici gelişmeler yaşandığını dile getirdi.

Polİçe sayısının 9 ayda 2 milyonu aştığına dikkat çeken Günal, geçen yıl sigortalı olan toplam varlıkların 83 milyar liradan bu yıl Eylül sonu itibariyle 177 milyar liraya ulaştığını aktardı.

Günal, "Sigortalı varlık oranında yüzde 112'lik bir artış görülüyor. Sigortalanan işletme sayısında da artış söz konusu. Geçen yıl 500 bin olan işletme sayısı 606 bine çıkmış

durumda. Toplam prim özetimleri 3,3 milyar liradan 5,4 milyar liraya çıktı" diye konuştu.

"Kuraklıkta poliçe sayısı katlandı"

Çiftçilerin son yıllarda daha bilinçli olduğunu dile getiren Günel tarımın küresel iklim değışiklerinin yakından etkilediğı bir kesim burası. Bu nedenle gelişme rakamlara da yansıdığını, 3 milyon dekar alanın kuraklığa karşı sigortalandığını aktardı. Günel, toplam hasarlı alana bakıldığında yurt dışında ya da Avrupa'da kadar büyük hasarlar yaşanmamasına karşın, sigorta bedellerindeki artış nedeniyle ödenen hasar miktarının arttığını dile getirdi.

Devlet desteğinin önemli olduğunu, Türkiye'nin devlet desteğı ile işleyen dört sistemden biri olduğunu dile getiren Günel, seneye de gelir sigortasının ülke geneline yayınlştırılacağı bilgisini verdi.

BES'te büyüme hız kesmiyor

Emeklilik Gözetim Merkezi'nin (EGM) 23 Eylül 2022 verilerine göre katılımcı sayısının 7 milyon 611 bin olduğu BES'te toplam fon büyüklüğü ise 321,8 milyar lira oldu. Katılımcı sayısının 6 milyon 583 bin olduğu OKS'de ise fon büyüklüğü 26 milyar liraya ulaştı. Katılımcı sayısı OKS dahil toplamda 14.2 milyona yükselirken, sistemdeki toplam fon büyüklüğü de Devlet Katkısı dahil olmak üzere 350 milyar TL'ye dayandı.

Siber saldırı riski yüksek

Programda kısa kısa değinilen noktalar arasında yer alan bilgiler ise şöyle:

Türkiye'de Ray Sigorta'nın da sahibi olduğu Avusturyalı Vienna Insurance Group tarafından satın alınan Aegon Hayat ve Emeklilik'in adı Viennalife Emeklilik ve Hayat A.Ş. olarak değışti.

Garanti BBVA Emeklilik, 30. yılını kutluyor. Garanti BBVA Emeklilik Genel Müdürü Burak Ali Göçer, "BES'te her yıl hızla artan fon büyüklüğünün finansal sisteme uzun vadede daha önemli etkisi olacak. BES birçok amaç için kullanılabilen, rüşünü ispat etmiş, güvenilir bir sistem" dedi.

Fitch Ratings yüksek enflasyonun ve artan faiz oranlarının son tahminlerin ötesinden kalmaya devam etmesinin dünya genelindeki sigorta sektörlerinin görünümünün kötüleştirilebileceğı uyarısı yaptı.

Chubb'dan yeni bir rapor, genç nesillerin, sigorta brokeri ve acentelerden daha fazla tavsiye almaya meyilli olduğunu öne sürüyor. Chubb'a göre, Z kuşağının yüzde 46'sı

ve Y kuşağının yüzde 43'ü acenteler veya brokerlerden sigortayla ilgili konularda kendilerine tavsiye vermesini istiyor.

Moody's dünya genelinde izlediği 71 sektörün 80 trilyon dolarlık borcunun dörtte birinden fazlası yaklaşık yüzde 28'inin yani 22 trilyon dolarlık kısmının siber saldırı riskine "yüksek" veya "çok yüksek" maruz kaldığını, hastaneler ve kamu hizmetleri sektörlerinin ise en büyük risk **altında** olan sektörler olduğunu belirtti.

Rusya'dan tarım ihracatında yerel parayla ticaret adımı

Rusya Tarım Bakanı Dmitry Patrushev Türkiye, Mısır ve İran'a yapılan tarım ihracatının yerel para birimi cinsinden ödenmesi konusunda görüşmeler yaptıklarını belirtti.

Rusya bazı önde gelen ülkelere tarım ihracatında ödemelerin yerel para cinsinden yapılmasını değerlendiriyor.

RBC'ye konuşan Patrushev Rusya'nın ruble, TL, Mısır Lirası ve BAE dirhemiyle ödeme kontratları bulunduğunu ve bu işlemlerin her ay arttığını belirtti.

Bakan ayrıca Rus tarım ürünlerinin yabancı şirketler tarafından finansmanı konusunda Roseximbank ve Rusya İhracat Kredi ve Yatırım Ajansı ile birlikte çalıştığını belirtti.

Avrupa en büyük kuş gribi salgınını yaşıyor

Virüsün insanlara bulaşma riski "düşük" olarak nitelendirildi

Avrupa ülkelerinde bugüne kadar görülmemiş genişlikte yaşanan kuş gribi salgını nedeniyle binlerce kuş ve kümes hayvanı itlaf edildi.

Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi tarafından yayımlanan rapora göre, 2021-2022 verileri, Avrupa kıtasında bugüne kadar görülen en büyük kuş gribi salgınının yaşandığını gösterdi.

Portekiz'den Norveç'in kuzeyine ve Ukrayna'ya kadar tüm kıtada 37 ülkede kuş gribi vakaları görüldü. Kuş gribi vakaları nedeniyle 2 bin 500'e yakın kümes hayvanı, 47,7 milyon kuş ile 3 bin 500 yabancı kanatlı itlaf edildi.

Avrupa'nın kuzeybatı kıyılarında kuş gribi nedeniyle yüksek sayılarda deniz kuşu ölümleri kaydedildi.

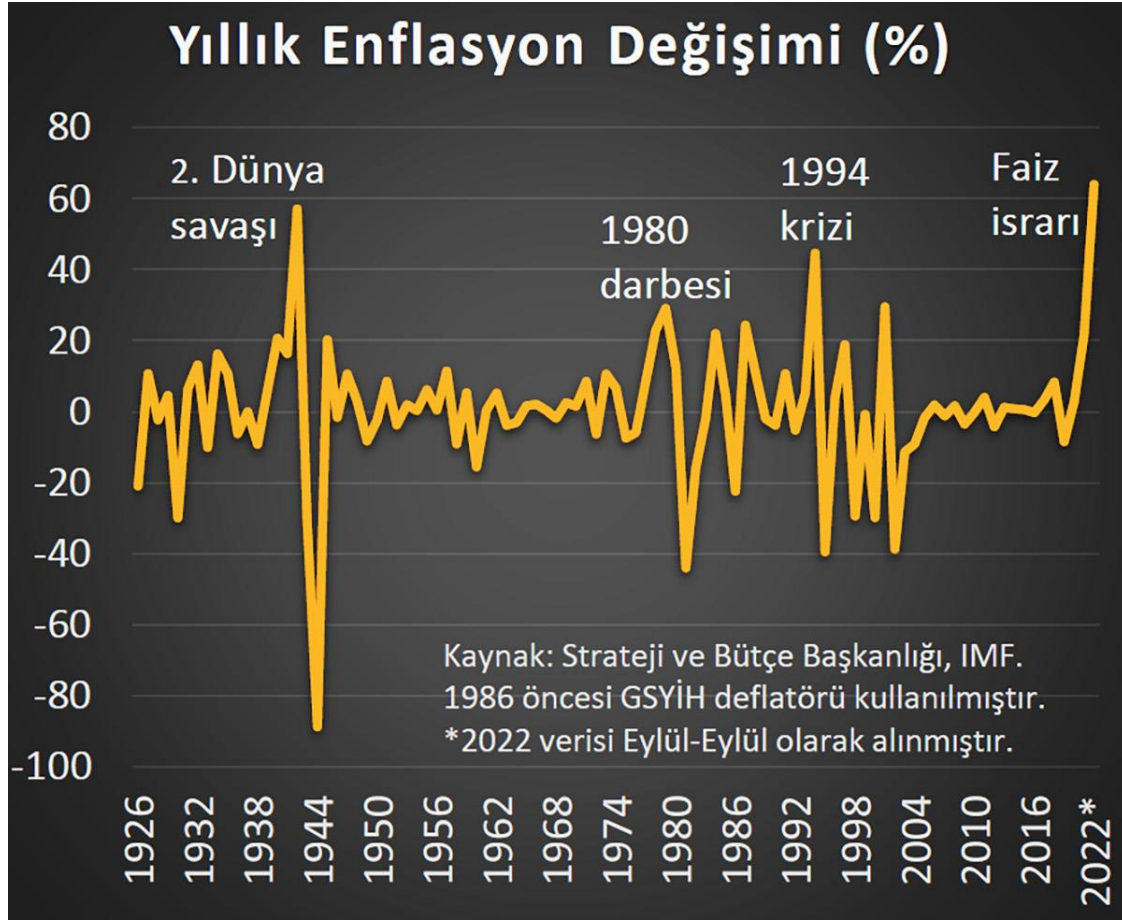
Özellikle Haziran-Ağustos 2022 döneminde yabancı kuşlarda daha önce kaydedilmemiş sayılarda vaka tespit edildiği, bu nedenle evcil kuşlarda da vakaların arttığı belirtildi.

04.10.2022

Haziran-Eylül 2022 döneminde ise kümes hayvanlarında görülen kuş gribi vakalarının geçen yılın aynı dönemine göre 5 kat arttığı, vakaların çoğunun Atlas Okyanusu kıyısında görüldüğü bildirildi.

Avrupa'da kuş gribinin insanlara bulaşma riski ise "düşük" olarak nitelendirildi. Çin'de toplam 5 kişide virüs tespit edildi. Avrupa'da mesleki olarak kuşlarla temaslı kişilerde hastalığın ortaya çıkma ve bulaşma riski ise "düşük ila orta" seviyede değerlendirildi.

Kendimize savaş açtık

Yıllık enflasyon TÜİK'in tabelasında bile yüzde 83'ü aştı. Üretici fiyatları yüzde 151'e ulaştı. Savaşta Rusya ve Ukrayna'da bile görülmeyen büyüklükteki hayat pahalılığı, yükseliş hızıyla da rekor kırdı. Bu artış hızı en son 2'nci Dünya Savaşı'nda yaşanmıştı. 'Savaş enflasyonu' tablosu ekonomideki tercihleri gözden geçirme gereğini bir kez daha hatırlattı.

ÜRETİCİ FİYATLARI TARİHİ SEVİYEYE ÇIKTI ZAM YAĞMURU YOLDA

İktidarın düşüşe ilişkin tarih güncellemelerine rağmen enflasyonda yukarı yönlü gidiş sürüyor. TÜİK verilerine göre yıllık enflasyon yüzde 83.45 oldu. Üretici fiyatlarında yüzde 151'e ulaşan gidiş yeni zamların yolda olduğunu gösterdi. En yüksek fiyat artışı üniversite eğitim giderlerinde yaşandı. Onu doğalgaz ve elektrik izledi. DİSK-AR, en yoksul yüzde 20'lik gelir grubunun enflasyonun ise yüzde 137 olduğunu açıkladı.

RASTGELE POLİTİKALARLA ENFLASYON TARİHİ EŞİĞE ULAŞTI

Fakirleştiren gidişat için CHP Sözcüsü Öztrak "Cumhuriyet tarihinin rekoru kırıldı. Epistemolojik kopuş millete pahalıya patladı" dedi. Ekonomistler de vahim tabloyu işaret etti: Enflasyonda bu hız en son 2'nci Dünya Savaşı'nda yaşanmıştı. Ekonomide rastgele politika ülkeyi adım adım yıkıma götürüyor. Bu, kul hakkı değil de nedir?

Raflar 'hayat çok pahalı' diyor TÜİK gözümüzün içine bak baka 'yalan söylüyorsunuz' diyor.

SAVAŞ YOK AMA ENFLASYON VAR

Türkiye ekonomisinde denenen yeni model, vatandaşa pahalıya patladı. Kur her gün yeni rekoruna imza atarken, mutfaktaki yangına su yerine benzin döküldü. Yüzde 100'ü aşan İstanbul enflasyonu karşısında TÜİK Türkiye'nin enflasyonunu yüzde 83,4 olarak açıkladı. Uzmanlar bu seviyeyi 99 yıllık Cumhuriyet tarihinde bir ilk olduğunu paylaşarak; bu hızın daha önce ikinci dünya savaşı döneminde olduğunu belirtti.

Ekonomi yönetiminin aldığı kararlarla birlikte Türkiye'nin her defasında uçuşa geçeceği söylene de sonuç yine aynı oluyor. Uzun bir süredir denenen yeni ekonomi modeli, her geçen gün ekonomiyi çıkmaza sürüklerken, hızlı faiz indirimi döngü de bu işin deyim yerindeyse tuzu biberi oldu. Faiz indirimleriyle birlikte TL tarafında sert kayıpların görülmesiyle birlikte enflasyonda da yeni zirveler gecikmedi. Geçen hafta sonu açıklanan İstanbul enflasyonunun ardından Türkiye İstatistik Kurumu da (TÜİK) genel fiyat artışlarını paylaştı. İstanbul'un enflasyonu yüzde 100 aşmışken Türkiye'nin yıllık enflasyonu da TÜİK verilerine yüzde 83,45'e ulaşarak yeni model rekorunu kırdı. Bağımsız akademisyenlerin oluşturduğu Enflasyon Araştırma Grubu (ENAGrup) ise enflasyonun yüzde 186,27'yi aştığını paylaştı. Uzmanlar enflasyondaki bu artışın 99 yıllık cumhuriyet tarihinde bir ilk olduğunu belirtti. En hızlı artışın 2'nci Dünya savaşı döneminde olduğunu da kaydetti.

Tüketici fiyatları endeksindeki (TÜFE) değişim, 2022 yılı Eylül ayında bir önceki aya göre yüzde 3,08, bir önceki yılın aralık ayına göre yüzde 52,40, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 83,45 ve on iki aylık ortalamalara göre yüzde 59,91 olarak gerçekleşti. Yıllık yüzde 83,45'lik enflasyon, Temmuz 1998 sonrasındaki 24 yılın zirvesi oldu. Bir önceki yılın aynı ayına göre en az artış gösteren ana grup yüzde 30,76 ile haberleşme oldu. Buna karşılık, bir önceki yılın aynı ayına göre artışın en yüksek olduğu ana grup ise yüzde 117,66 ile ulaştırma oldu. Ana harcama grupları itibarıyla eylülde bir önceki aya göre en az artış gösteren ana grup yüzde 0,04 ile alkollü içecekler ve tütün oldu. Buna karşılık, 2022 yılı Eylül ayında bir önceki aya göre artışın en yüksek olduğu ana grup ise yüzde 9,99 ile konut oldu.

'YENİ MODEL YENİ REKOR GETİRDİ'

CHP Parti Sözcüsü, Faik Öztrak "Eylül'de üretici enflasyonu yüzde 151,5 ile cumhuriyet tarihi rekorunu kırdı. Tüketici enflasyonu yüzde 83,5 ile 1998 Temmuz'undan bu yana en yüksek seviyeye çıktı. Erdoğan ve şürekasının "epistemolojik kopuşu" milletimize çok pahalıya patladı. Eylül'de üretici enflasyonu yüzde 151,5. Tüketici enflasyonu yüzde 83,5. Üretici ve tüketici enflasyonu arasındaki fark, 68 puan. Bu da ayrı bir rekor... Eylül'de; ENAG enflasyonu yüzde 186,3 İTO ücretliler geçinme enflasyonu yüzde 107,4. TÜİK tüketici enflasyonu yüzde 83,5. TÜİK 'in rakamlara yaptığı işkence, artık çok sırtıyor. İTO ile TÜİK 'in tüketici enflasyonu arasındaki makas 24 puan. Böyle bir makas geçmişte hiç yok! Hükümete

nasıl başladılar? Tüketici enflasyonu yüzde 29,7, Üretici enflasyonu yüzde 30,8. Hükümetten nasıl gidiyorlar? Tüketici enflasyonu yüzde 83,5. Üretici enflasyonu yüzde 151,5” açıklamasını paylaştı.

ŞAMPIYON ULAŞTIRMADAN GELDİ

Eylülde endekste kapsanan 144 temel başlıktan 18 temel başlığın endeksinde düşüş gerçekleşirken, 2 temel başlığın endeksinde değişim olmadı. 124 temel başlığın endeksinde ise artış gerçekleşti. İşlenmemiş gıda ürünleri, enerji, alkollü içkiler ve tütün ile altın hariç TÜFE’deki değişim, eylülde bir önceki aya göre yüzde 2,74, bir önceki yılın aralık ayına göre yüzde 45,84, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 74,63 ve on iki aylık ortalamalara göre yüzde 51,92 olarak gerçekleşti. Eylül ayında bir önceki yılın aynı ayına göre en az artış gösteren ana grup yüzde 30,76 ile haberleşme olurken bir önceki yılın aynı ayına göre en yüksek artış yüzde 117,66 ile ulaştırmada yaşandı. Aylık bazda en yüksek fiyat artışı yüzde 9,99 ile konutta yaşandı. Ana harcama grupları itibarıyla 2022 yılı Eylül ayında bir önceki aya göre en az artış gösteren ana grup yüzde 0,04 ile alkollü içecekler ve tütün oldu.

İSTANBUL’DA FİYATLAR YÜZDE 100’Ü AŞTI

İstanbul Ticaret Odası (İTO), İstanbul’da eylülde aylık enflasyonu yüzde 6,06, yıllık enflasyonu yüzde 107,42 olarak açıklamıştı. TÜİK ağustosta aylık enflasyonu yüzde 1,46, yıllık enflasyonu yüzde 80,21 olarak açıklamıştı. Reuters anketinde eylülde aylık enflasyonun yüzde 3,8, yıllık enflasyonun yüzde 84,63 olması bekleniyordu. AA anketinde ise ortalama enflasyon beklentisi aylıkta yüzde 3,53, yıllıkta yüzde 84,26 olmuştu.

ÜNİVERSİTEDE EĞİTİM BİLE ASLANIN AĞZINDA

Eylülde aylık bazda en fazla fiyat artışı yüzde 22,70’lik oranla üniversite eğitiminde oldu. Yüzde 20,78’lik artışla doğalgaz ikinci, yüzde 20’lik artışla elektrik üçüncü oldu. TÜİK, 2022 yılı Mayıs ayı itibarıyla madde sepetindeki mal ve hizmetlerin ortalama fiyat verilerini sansürlediği için artışlar net görülemiyor.

EKONOMİSTLERİN ENAG’I YÜZDE 186,27 DİYOR

Akademisyenlerin ve ekonomistlerin bağımsız biçimde oluşturduğu Enflasyon Araştırma Grubu (ENAG), eylül ayına ilişkin enflasyon verilerini açıkladı. ENAG verilerine göre, eylül ayında enflasyon (E-TÜFE) aylık bazda yüzde 5.30, yıllık bazda ise yüzde 186.27’ye yükseldi. ENAG, Tüketici Fiyat Endeksi’nin yılbaşından bu yana yüzde 101.63 arttığını açıkladı. ENAG verilerine göre, değerlendirmeye alınan 12 harcama grubunun arasında yalnızca ulaşımda aylık enflasyon geriledi. Ulaşım masrafı, son bir ayda yüzde 1.60 azaldı. En yüksek aylık artış ise yüzde 26.05 ile sağlık kategorisinde oldu. Konut fiyatları yüzde 8.57, giyim ve ayakkabı ise 7.79 arttı.

‘KERAMET İMZADA DEĞİL Mİ NEYİ BEKLİYORSUNUZ’

DEVA Partisi Genel Başkanı Ali Babacan “Yıllık enflasyon, ENAG’a göre yüzde 186, Rakamları Ayarlama Enstitüsü’ne göre yüzde 83,45. Sayın Erdoğan, enflasyon

düşürme kabiliyetiniz TÜİK'e makyaj yaptırmak mıdır? Hani keramet imzadaydı, atsanıza imza, neyi bekliyorsunuz?" paylaşımını yaptı.

'ZİRVEYE ULAŞMAK NÖRO EKONOMİ MODELİNE NASİPMİŞ'

Ekonomistler de Türkiye'nin enflasyon verilerini değerlendirdi. Ekonomist Ali Hakan Kara "99 yıllık Cumhuriyet tarihinde enflasyonun şimdikinden daha hızlı arttığı tek bir dönem var: 2. Dünya Savaşı" yorumunu yaptı. Hazine Bakanı Nureddin Nebati'nin sözlerine de değinen Kara durumu şöyle özetledi: "99 yıllık Cumhuriyet tarihinin en apansız enflasyonu 2. Dünya savaşında yaşanmıştı. Rekoru kırmak epistemolojik heterodoks nöro ekonomi modeline nasipmiş." Ekonomist Oğuz Demir ise şöyle bir yorum paylaştı: "Geçen yıldan bu yana asgari ücret artışı yüzde 94. TÜİK'e göre yılbaşından bu yana enflasyon ise yüzde 52,40! TÜİK'e göre asgari ücretlinin bu ay geçen yıla göre hala satın alma gücünün yüzde 40 daha fazla olması lazım. Asgari ücretlilerin bundan haberi var mı acaba? Yalanlar, yalanlar. Memurlar ve emekliler de şu an geçen yıla göre çok mutlu olmalı. Geçtiğimiz yıla göre maaş artışları yaklaşık yüzde 86,4! Enflasyon ise yüzde 52,40! Parayı saklayacak yer bulamıyorlardır. ÜFE'de bir aylık yavaşlamanın ardından elektrik ve doğalgaz zamları, kurdaki 50 kuruşluk hareket etkisini gösterdi. Aylık artış yüzde 4,78 ve yıllık artış yüzde 151,50! Ama ekonomi çok hızlı büyüyor. Dünya şampiyonu! Kime büyüyor? Yüksek enflasyona rağmen büyüyen ekonomi kime büyürse ona. Orta sınıfa, yoksullara, ücretlilere değil. TÜİK, sürekli vazoyu kırıp, hayır vazoyu ben değil sen kırdın diyen küçük kardeş gibi değil mi? Milyonlarca insan hayat çok pahalı hale geldi diyor, TÜİK bize, gözümüzün içine baka baka her ay 'hayır yalan söylüyorsunuz' diyor. Bu arada bir de kendini enflasyon verilerinde gösteren ama henüz hissettirmeyen fiyat artışları da var. Mesela doğalgaz. Daha oradaki fiyat artışını tüketici tam anlamış değil. Kasım sonu üç kata yakın fazla fatura ödeyince anlaşılacak. Dua edelim de kış sert geçmesin."

'ENERJİ VE GIDA ZAMLARINA RAĞMEN TÜİK'TEN BÜYÜK BAŞARI'

Ekonomist İris Cibre, 3 farklı enflasyon verisini paylaşarak (İTO 107% TÜİK 83.45% Enag 186%) "Tüm enerji ve gıda zamlarına rağmen TÜİK enflasyonunun beklenti altı gelmesi büyük başarı doğrusu" dedi. Analist Faik Toy "Yahu ülkede hiç mi ucuz bir ürün kalmadı, şöyle o ürünleri bulup enflasyon sepetine ekleysek belki enflasyonu aşağı çekerdi. Ya işte böyle olur, sepete hangi en düşük fiyatlı ürünü eklersen ekle artık yüzde 83'ün altına inmiyor sepet. Ah TÜİK ah" ifadelerini kullandı.

'BİR SENEDİR HÂLÂ NEYİN ANALİZİ YAPILIYOR'

Ekonomist Yalçın Karatepe "Asıl 'epistemolojik kopuş' TÜİK'de: TÜFE Eylül ayında aylık yüzde 3,08, yıllık yüzde 83,45" dedi. Kadir Has Üniversitesi Ekonomi Bölümü öğretim üyesi Prof Dr. Erinç Yeldan "Enflasyon oranı Merkez Bankasının para politikasına Cumhurbaşkanı ve AK Parti Başkanı tarafından yapılan açık müdahaleler ve izleyen rastgele tasarımlar sonucunda 3 ay içinde yüzde 17'den önce yüzde 50'lere sonra da yüzde 80'lere fırladı ve o düzeyde kaldı. Bir senedir hala neyin analizi?" diye konuştu.

Goldman Sachs, TCMB'den her ay 1 puan indirim bekliyor

Goldman Sachs, TCMB'nin faizleri düşürmeye devam edeceğini ve yıl sonuna kadar her ay 100 baz puan büyüklüğünde indirim olacağı öngörüsünde bulundu.

Goldman Sachs, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yıl sonuna kadar faizin tek haneli rakamlara düşmesi yönünde yaptığı açıklamaların ardından, Merkez Bankası'nın (TCMB) politika faizini yıl sonuna kadar her ay 100 baz puan indirmesini bekliyor.

Goldman Sachs'tan dün yapılan açıklamada, "TCMB'yi para politikası duruşuyla bağlantısı olmayan bir kurum olarak gördüğümüz için... TCMB'nin faizleri düşürmeye devam edeceğini bekliyor ve yıl sonuna kadar her ay 100 baz puan büyüklüğünde faiz indirimi öngörüyoruz" denildi.

Açıklamada, şimdiye kadar kısıtlayıcı finansman ve makro-ihtiyati politikaların seçimler yaklaştıkça belirgin şekilde gevşeyebileceği de belirtildi.

TCMB'nin son iki ayda beklenmedik şekilde 100'er baz puan faiz indirimine gitmesinin ardından politika faizi oranı %12 seviyesinde.

Dezenformasyonla mücadele, Meclis'in ilk gündemi olacak

TBMM, kamuoyunda 'dezenformasyonla mücadele yasa teklifi' olarak bilinen kanun değişikliği düzenlemesiyle bugün kapılarını açıyor.

Canan SAKARYA-ANKARA

Üç aylık tatilin ardından bugün çalışmalarına başlayacak olan Meclisin ilk gündem maddesini kamuoyunda dezenformasyonla mücadele yasası olarak bilinen Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına ilişkin 40 maddelik kanun teklifi oluşturacak.

AK Parti ve MHP'nin ortak imzasıyla Meclis'e sunulan ve Adalet Komisyonu'nda haziran ayında kabul edilerek yasalaştırılması ekim ayına bırakılan teklif, muhalefet partileri, gazetecilik meslek örgütleri ve sendikalar tarafından 'sansür yasası' olarak değerlendiriliyor. Yasa teklifi ile ilk kez 'dezenformasyon suçu' tanımlanıyor. Basın ve ifade özgürlüğü çerçevesinde tepkilere neden olan yasa teklifinin hapis cezası getiren 29. Maddesi teklifteki en tartışmalı düzenlemeyi oluşturuyor. Türk Ceza Kanunu'na "Halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma" suçu ekleniyor. Böylece, halk arasında endişe, korku veya panik yaratma, ülkenin iç ve dış güvenliği, kamu düzeni ve genel sağlığı ile ilgili gerçeğe aykırı bir bilgiyi, kamu barışını bozmaya yönelik olarak yayanlara 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası öngörülüyor. Suçun, failin gerçek kimliğini gizleyerek veya bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilen cezalar yarı oranına kadar artırılıyor. Muhalefet partileri 29'uncu maddenin Anayasaya aykırı olduğunu belirtirken, 'Ülkenin iç ve dış güvenliği', 'kamu barışını bozma' kavramlarının muğlak olduğuna dikkat çekiyor.

Meclis Başkanı Mustafa Şentop da geçen hafta düzenlediği basın toplantısında bu alanda ilave düzenlemeler yapılması gerektiğini belirtirken, çok uluslu şirketlerin demokrasiye, insan haklarına, ifade hürriyetine kastedebilecek risk taşıyan faaliyetleri olduğuna dikkat çekmişti.

"Hukuk düzeninin kurulması gerekir"

Şentop, "Birçok ülkedeki seçimlerde adayların bir kısmının hesaplarını kapattılar. Çok uluslu şirketlerin her ülkede olduğu gibi Türkiye'deki seçimlere yönelik bazı stratejik çalışmalar yapıldığını biliyoruz, görüyoruz. Çok uluslu sosyal medya şirketlerini de bağlayan, uymaları gereken kuralların bulunduğu bir hukuk düzeninin kurulması lazım. Bu konuda Türkiye'nin attığı adımlar önemli, isabetli, hatta belki yetersiz de diyebiliriz. Çünkü hukuk, mecburen her zaman teknolojik gelişmelerin biraz daha gerisinden takip ediyor. Sosyal medyayı bir suç işleme özgürlüğü alanı gibi değerlendirmek tamamen yanlış, gerçeklerle de bağdaşmıyor" değerlendirmesini yapmıştı.

Türkiye'den ABD'ye kınama

Dışışleri Bakanlığı, ABD Savunma Bakanlığının, Güney Kıbrıs Rum Yönetimini (GKRY) Ulusal Muhafızlar Bürosu Eyalet Ortaklığı Programına dahil etmesini şiddetle kınadı.

Dışışleri Bakanlığından yapılan açıklamada, "ABD Savunma Bakanlığının, GKRY'yi ABD Savunma Bakanlığı bünyesindeki Ulusal Muhafızlar Bürosu Eyalet Ortaklığı Programına dahil etmesini şiddetle kınıyoruz." ifadeleri kullanıldı.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Dışışleri Bakanlığı tarafından konu hakkında yapılan açıklamanın desteklendiği kaydedilen açıklamada, iki hafta önce GKRY'ye yönelik silah ambargosunu kaldıran ABD'nin bu yeni adımının Türkiye açısından hiçbir gerekçeyle izahının mümkün olmadığı belirtildi.

Açıklamada, "ABD bu adımıyla, Ada'daki iki taraf arasında dengeyi bozmanın da ötesine geçerek, bizzat taraf tutar hale gelmiştir. ABD, bu tür adımlarla Kıbrıs meselesinin adil, kalıcı ve sürdürülebilir bir çözüme kavuşturulması sürecinde yapıcı rol oynama imkanını da kaybetmektedir." ifadelerine yer verildi.

Türkiye'nin garantör sıfatına vurgu yapılan açıklamada, Kıbrıs Türk halkının güvenliğini sağlamak üzere gereken her türlü adımın atılmaya devam edileceği belirtildi.

İran yaptırımlarını delmekle suçlanmıştı: ABD'den Halkbank kararı

ABD Yüksek Mahkemesi, Halkbank'ın İran yaptırımlarını deldiğine yönelik suçlamaya yönelik itirazını ele almaya karar verdi. Karar sonrası bankanın hisseleri tavan yaptı.

ABD Yüksek Mahkemesi, İran'a yaptırımları delmekle suçlanan Halkbank'ın "Bağımsız Yabancı Devlet Dokunulmazlığı Yasası (FSIA) kapsamında ABD'de yargılama yapılamayacağı" itirazını inceleme kararı verdi.

BBC Türkçe'nin haberine göre; yasa kapsamında federal yargının diğer ülkeleri ve sahip oldukları şirketleri yargılayamayacağını savunan Halkbank, temyiz mahkemesine başvurusunun reddedilmesini ardından Yüksek Mahkeme'ye başvurmuştu. ABD 2. Temyiz Mahkemesi FSIA kapsamında Halkbank koruma altında olsa bile "Bankaya karşı suçlamaların ticari faaliyet istisnası kapsamına girdiğine" hükmetmişti. Yüksek Mahkeme'nin itirazı ne zaman değerlendireceği henüz bilinmiyor.

HİSSELER TAVAN YAPTI

Kararın ardından Halkbank hisseleri bugün yüzde 10'a yakın değer kazandı.

OLAYIN GEÇMİŞİ

2019'da federal savcılar, "ambargo altındaki İran'ın 20 milyar dolarlık petrol ve doğal gaz gelirini aklamasına yardımcı olduğu" suçlamasıyla Halkbank'a dava açmıştı. Bu paranın en az 1 milyar dolarının ABD'nin mali sisteminde amlandığını iddia ediliyor.

Savcılar, Halkbank'ı, petrol gelirlerini altına ve ardından nakde çevirerek İran'ın çıkarına olacak şekilde kullanılmasına yol açmakla ve bunu yaparken de kazancı meşru göstermek için sahte gıda ticareti belgeleri oluşturmakla suçluyor.

Halkbank için hazırlanan iddianamedeki suçlamalar, İran asıllı Türk vatandaşı Reza Zarrab'ın 2016'da tutuklanmasıyla duyulan bir soruşturmadan kaynaklanıyor.

Zarrab suçlamaları kabul etmiş ve 2017'de ABD'de gözaltına alınan dönemin Halkbank Genel Müdürü Yardımcısı Mehmet Hakan Atilla'yı suçlamıştı.

Atilla, yaptırımların delinmesi sürecinde rol oynadığı gerekçesiyle yargılanıp 28 ay tutuklu kaldıktan sonra 2019'da Türkiye'ye dönmüş ve Borsa İstanbul'a genel müdür olarak atanmıştı. Atilla, bu görevinden de Mart 2021'de istifa etmişti.

Ceviz ithalatında lider olan Türkiye, kendi kendine yeterli olabilir mi?

Ali Ekber YILDIRIM

04 Ekim 2022 Salı

Geçen hafta İstanbul'da ceviz konusunda çok önemli bir toplantı yapıldı. Ceviz Üreticileri Derneği (CÜD), Uluslararası 1. Ceviz Konferansı düzenledi. Yurt içinden ve dışından alanında uzmanların konuşmacı olarak katıldığı konferansta Türkiye'de ve dünyada cevizdeki son durum ele alındı.

Türkiye, cevizin gen merkezi. Aynı zamanda kişi başına en fazla ceviz tüketilen ülkelerin başında geliyor. Ancak, kendi üretimi yeterli olmadığı için dünyanın da en fazla ceviz ithal edilen ülkesi. Bu açıdan bakılınca ceviz üretmek çok karlı bir iş olarak görülebilir. Zaten öyle düşünen birçok girişimci, yatırımcı son yıllarda cevizde yatırım yaptı. Ceviz Üreticileri Derneği de bu yatırımcıların kurduğu bir dernek.

Ceviz Üreticileri Derneği (CÜD) Eş Başkanı Ömer Ergüder'e göre Türkiye'nin cevizde kendi kendine yeterli hale gelmesi için en az 20-30 bin hektar daha yatırım yapılması gerekiyor. Yatırım maliyetlerindeki artış, girdi fiyatlarındaki aşırı yükselme nedeniyle bu yatırımları yapmak kolay değil.

Doğru veriye ulaşmak zor

Cevizle ilgili üretim, tüketim ve dış ticaret verileri çok çelişkili. Doğru verilere ulaşmak kolay değil. Tarım ve Orman Bakanlığı ile Türkiye İstatistik Kurumu'nun açıkladığı verilerle özel sektörün verileri arasında çok büyük farklılıklar var. Bu çelişki, farklılıklar giderilmeden ceviz konusunda doğru karar almak ve uygulamak mümkün değil.

Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü'nün 2020-2021 verilerine göre; Türkiye'de 1418 hektar alanda 287 bin ton kabuklu ceviz üretiliyor. 2021 üretimi 325 bin ton ve 2022 üretimi ise 335 bin ton olarak tahmin ediliyor. Üretimde Mersin, Kahramanmaraş, Hakkari ve Bursa ilk sıralarda yer alıyor.

Bakanlığa göre yurtiçi ceviz kullanımı 346 bin ton. İthalat 2020-2021 sezonunda 100 bin ton, ihracat ise 34 bin ton. Türkiye'nin kendine yeterlilik oranı yüzde 80,8 olarak

kabul ediliyor. Bakanlığın verilerine göre, son 10 yılda ceviz üretimi yüzde 56,5 oranında artarken, ceviz alanında ise yüzde 202,7 artış oldu. Ağaç başına verim yüzde 30,3 oranında azaldı. Kişi başına ceviz tüketimi yüzde 35 artışla 3,4 kiloya ulaştı.

CÜD ve özel sektör ise, Türkiye’de ticari olarak 40-50 bin ton ceviz üretildiğini, toplam 150 bin ton olan tüketimin en az üçte ikisinin ithalatla karşılandığına dikkat çekiyor.

Yapılan ceviz ithalatının yüzde 90’ı 4 ülkeden. En yüksek ithalat yüzde 40,2 ile Amerika’dan. Yüzde 20,6’sı Şili, yüzde 19,1’i Çin ve yüzde 9,7’si Özbekistan’dan gerçekleştiriliyor. Ceviz ihracatının ise yüzde 63’ü Irak, Azerbaycan ve Suriye’ye yapılıyor.

Ceviz yatırım alanı oldu

Son 15 yılda ceviz yetiştiriciliği “moda” halinde yayıldı. İthalatın ve tüketimin yüksek olması yatırımcıların, girişimcilerin cevize ilgisini artırdı. Tarım ve Orman Bakanlığı’nın fidan desteği, düşük faizli krediler, hazine arazilerinin, bozuk orman sahalarının tahsisi, kiraya verilmesi ceviz dikimini hızlandıran faktörler oldu. Bu dönemde Ege (Manisa, Denizli) Trakya, Marmara ve İç Anadolu’da çok büyük bahçeler kuruldu.

Tarımın her alanında yaşanan girdi fiyatlarının yüksek olması, verimlilik, pazarlama sorunları cevizde de var. Cevizde ilave olarak “bilgisizlik” sorunu da var. Yanlış yer seçimi, yanlış çeşit seçimi, sulama sorunları. Bu nedenle ağaç dikimi çok olsa da istenen sonuçlar alınamadı. Zeytinde olduğu gibi ağaç sayısı çok artsa da verim, üretim yeterince artmadı.

Destekler yetersiz, ithalat vergisi düşük

Ceviz üreticilerine yönelik destekler çok düşük. 2021 yılı verileri ile dekara 0,8 lira toprak analiz desteği, dekara 8 lira gübre ve 17 lira mazot desteği veriliyor. Bugün 1 litre mazot 24-25 lira.

Dışa bağımlılıktan kurtulmak için üretimin artırılması gerekiyor. Üretime ve üreticiye destek sağlanması ve korunması gerekir.

İthalatta son 10 yılda gümrük vergisi yüzde 40’lardan yüzde 4’e kadar düşürüldü. Sadece Amerika Birleşik Devletleri ile karşılıklı yaptırımlar nedeniyle gümrük vergisi ilave yüzde 10 uygulanıyor. Ayrıca kiloda 30 sent fon var. İthalatta alınan gümrük vergisi en azından hasat dönemi (Eylül-Ocak) yükseltilmeli ve üreticinin ürününü değerinde satması sağlanmalı.

Hasat dönemi limana ceviz getirirseniz üretici ürününü değerinde satamaz. Kaçak yollarla ülkeye ceviz girişi var. Bunun da önlenmesi gerekir.

Yerli cevizin öne çıkarılması gerekiyor. CÜD Eş Başkanları Ömer Ergüder ile Hakkı Akhan amaçlarının yerli cevizin önemine dikkat çekmek ve üreticilerin sorunlarına dikkat çekmek için bu konferansı düzenlediklerini söyledi.

Dünyada neler oluyor?

Sevgili meslektaşım İrfan Donat'ın yönettiği ve benim de konuşmacı olarak katıldığım "Dünyada ve Türkiye'de Ceviz Ekonomisi" panelinde İtalya'da faaliyet gösteren New Factor'ün CEO'su Alessandro Annibali dünyada cevizdeki son gelişmeler hakkında özetle şu bilgileri verdi: "Dünyada bu yıl 2,8 milyon ton üretim bekleniyor. Çin, cevizde patlama yaptı. İki yıl öncesine kadar net ceviz ithalatçısıydı. Ama bu yıl 1,4 milyon ton ceviz üretiyor ve bunun 400 bin tonu ihraç edilecek. 2022-2023 sezonunda 1,5 milyon ton üretim olacağı tahmin ediliyor. Çin, Kaliforniya cevizinin pazarından pay alacak. Amerika Birleşik Devletleri 1970'lerden bu yana üretim lideriydi ama bunu Çin'e kaptırdı. Şili ise yine çok önemli bir oyuncu. Çünkü yazın üretim yapıyor. Şili bu yıl üretimini 170 bin tona çıkaracak. Geçen yıla göre yüzde 4 daha fazla. 200 bin tona doğru yol alıyorlar. Burada en dikkat çekici olan Çin. Çin net ceviz ithalatçısıydı. Yılda 1 milyon ton ceviz tüketiyorlardı. 2018 yılına kadar tükettiklerinden daha az üretiyorlardı ve ithalat yapıyorlardı. Ama 2020'den itibaren ihracat yapmaya başladılar ve bu yıl daha fazla ihracat yapacaklar."

Cevizde sorunlar ve yeni trendler

Yaşanan sorunlar ve son trendler hakkında da bilgi veren Annibali, kabuksuz, iç ceviz tüketiminde büyük bir azalış olduğunu, kabuklu cevizde ise tüketimin arttığını söyledi. Cevizin raf ömrünün bademe göre daha kısa olduğunu ve 12 aydan fazla bekleyince lezzet ve kaliteyi tutturmanın çok zor olduğunu vurgulayan Annibali, cevizin diğer yemişler gibi lüks bir ürün olarak görüldüğünü belirtti.

Üretim boyutunda iklim krizinin çok etkili olduğunu, çok su isteyen cevizin su sorunu olduğunda kalite ve üretim, verimlilik sorunları yaşandığını belirterek: "Pandemi döneminde ve sonrasında taşıma, navlun sorunları öne çıktı. Mevzuatla ilgili zorluklar, pestisitler, herbisitlerle ilgili yeni kararlar alınıyor. Çok sıkılaştırılıyor ve ceviz üretimi daha zora giriyor. Ukrayna'daki savaşın etkileri var" dedi.

Özetle, ceviz ülke ekonomisi için çok önemli bir ürün haline geldi. Dünyanın en çok ceviz tüketen, en çok ceviz ithal eden ülkesi olan Türkiye kendi kendine yeterlilik için 100 bin ton civarında bir üretim gerçekleştirmesi gerekiyor. İklim krizi ceviz üreticileri için en önemli sorun olarak görülüyor. Türkiye'nin yerel çeşitleri ıslah edilerek değerlendirilebilir. Cevizde 5 yıl değil, 15-20 yıllık planlar yapılmalı. Rekabet için verimliliği ve katma değeri yüksek çeşitlerle üretim yapılmalı. "Kendine yeterlilik" politikası ile önemli mesafe alınabilir.

Türkiye İş Bankası'ndan ceviz üreticilerine destek

Ceviz Üreticileri Derneği'nin düzenlediği Uluslararası Ceviz Konferansı'nın ana sponsoru Türkiye İş Bankası oldu. Türkiye İş Bankası Tarım Bankacılığı Pazarlama

Bölüm Müdürü Kerem Akıner konferansın açılışında yaptığı konuşmada özetle şu konulara dikkat çekti: “ Türkiye bir tarım ülkesidir. Ne yazık ki son 10 yıllarda bunu söylemekte biraz çekindik. Bunun nedenleri vardır. Yaklaşık 3.5 trilyon dolar olarak kabul edilen global tarım pazarında Türkiye, yüzde 1.4 pay alan, bu büyüklükle de dünyada 10.sırada yer alan bir tarım ekonomisi. Ekilebilir arazi büyüklüğünde ise 15.sırada.”

Türkiye’de konuşmalarda göz ardı edilse de ülkemizdeki birçok büyük kuruluşun ilk sermaye birikiminin aslında tarımdan geldiğini belirten Akıner: “İkinci üçüncü gelirleri de tarım sektörü kaynaklıdır. Aslına bakarsanız kuruluş yıllarına dönersek Cumhuriyetin ilk yıllarına. Türkiye’nin gelişiminin altındaki ilk sermaye birikimin kaynağı da tarım sektörüdür. Türkiye’de kurulan ilk sanayi kuruluşlarının da un fabrikaları, şeker fabrikaları olması da bize bu gerçeği gösteriyor. Coğrafyamız da büyük avantaj sağlıyor bize. Türkiye, gerçekten cennet vatan. Türkiye hem verimli toprakları hem de 4 mevsim yaşanan iklimi ile pek çok ürün için bu potansiyeli taşıyan ülke. Pek çok ürün üretiminde ilk sıradayız. Cevizde kendi kendimize yetememekle birlikte 4.sıradayız. Ama ne yazık ki en çok ithalat yapan ülke konumundayız ve ihracatımızda binlerle ifade edilecek düzeyde.”dedi.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün “iktisadi bağımsızlık olmadan tam bağımsızlık olmaz” diyerek milli sermaye ile kurduğu İş Bankası’nın kurulduğu ilk günden bu yana ekonominin her sektörüne tamamen bu vizyonla hizmet verdiğini hatırlatan Akıner: “Tarım da öncelikli sektörlerimiz arasında. Tarım sektöründe de aynı kuruluş felsefemize uygun olarak toplamda tarım sektörünün gelişmesi güçlenmesi dünya üzerinde rekabetimizin artması ülkemize, tüketicilere yarattığı faydayı artırmak için çalışıyoruz. Üreticinin gelirlerini artıracak ve sürdürülebilir üretimi sağlamamız gerekiyor. Bunun için de verimliliği artırmamız gerekiyor. Verimliliği artırmak için bir tedavimiz de var. Bunun adına teknoloji diyoruz. Teknoloji denildiğinde aklımıza sadece yapay zekalar, robotlar geliyor. Tarımda teknoloji denilince modern teknikleri de dahil ederek mesela basınçlı sulama yöntemlerini de dahil ederek daha geniş bir şekilde ele almalıyız. Teknolojiyi kullanarak tarımda yeni bir hikaye yazabiliriz. Bu anlamda tarım teknoloji ve finansmanı birlikte ele alarak bu yolla maliyetlerin düşürülmesi ve verimliliğin artırılması ve çiftçilerin gelirlerinin artırılması ile tüm sektöre katkıda bulunmayı hedefliyoruz” değerlendirmesini yaptı.

Sayıştay'dan Tarım Bakanlığına 35 uyarı

İrfan Donat

03 Ekim 2022 Pazartesi, 14:55

Sayıştay Başkanlığı, "Tarım ve Orman Bakanlığı 2021 Yılı Sayıştay Denetim Raporu"nu yayınladı.

Şeffaflık ve izlenebilirlik gibi kavramların daha da önem kazandığı bir dönemde Sayıştay Denetim Raporu, Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2021 yılı mali rapor ve tablolarına yönelik eksik ve hatalı uygulamalarına dikkat çekiyor.

138 sayfalık Sayıştay raporunda, denetim görüşünün dayanağı olarak uyarı niteliğinde toplam 35 bulguya yer veriliyor.

Raporda, geçen yıl da benzer bulguların tespit edildiği ve gereğinin yapılmadığına dikkat çekiliyor.

BULGU 1: Banka Hesaplarının Tam ve Uygun Değerle Raporlanmaması

Bakanlık tarafından, 5018 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olarak, dönem sonu bilançosu ile raporlanan banka hesapları mevcudunun tespit tutanaklarının düzenlenmediği, usulünce atanmış muhasebe yetkilisinin kontrolü dışında açılmış banka hesaplarının bulunduğu, bu hesaplarda yer alan tutarların muhasebeleştirilmediği, idare veya muhasebe birimleri adına açılmış bulunan banka hesap numaralarını gösterir bilgi formunun Sayıştaya sunulmadığı anlaşılmıştır.

BULGU 2: Proje Özel Hesabı Ay Sonu Değerleme İşlemlerinin Düzenli Yapılmaması

104 Proje Özel Hesabında takip edilen Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlar hibeleri için ay sonlarında yapılması gereken değerlendirme işlemlerinin düzenli olarak gerçekleştirilmediği görülmüştür. Bakanlık 41 il/ilçe harcama birimi nezdinde takip

edilen 104 Proje Özel Hesabının 31.12.2021 itibariyle bakiyesi 27.919.311,51 TL olup, bunun 20.409.531,58 TL'si 104.02.01 AB Hibeleri, 7.509.779.93 TL'si 104.02.09 Diğer Hibeler alt hesaplarında izlenmektedir. Banka hesaplarının tam olarak raporlanmaması sonucu döviz mevcudu belirlenememiş ve değerlendirme dışı kalan döviz miktarı tespit edilememiştir.

BULGU 3: Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Kullandırılan Kredilerden Kaynaklanan Alacakların Gerçek Tutarı Göstermemesi

Tarım ve Orman Bakanlığı Bütçesinin "Borç Verme" tertibinden T.C. Ziraat Bankası aracılığı ile Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere kullandırılan sabit yatırım ve işletme sermayesi niteliğinde krediler ile kredi geri dönüşlerinin anapara, faiz ayrıntısına ve vade yapılarına göre muhasebeleştirilmedikleri gibi bunların takip ve tahsilinin usulüne uygun gerçekleştirilip gerçekleştirilmedikleri idare kayıtlarından teyit edilememektedir.

En önemlisi 31.12.2021 tarihli bilanço günü itibarıyla aracı banka kanalıyla, hangi kooperatiflere ne şartlarda kredi verildiği bilgileri ve verilen bu kredilerin geri dönüşlerine ilişkin yeterli veriye ulaşılamadığından, Tarım ve Orman Bakanlığına tahsis edilmiş ödeneklerden bugüne kadar verilen kredilerin ne kadarının geri döndüğü, ne kadarının zamanında ödenmediği, Bakanlıkça bilinmemekte ve izlenmemektedir.

BULGU 4: Kurumca Verilen Borçlardan Alacakların Tam ve Doğru Olarak Raporlanmaması

Tasfiye edilen fonlar (Ağaçlandırma Fonu ve Orman Köylüleri Kalkınma Fonu) kapsamında geçmiş yıllarda kullandırılan kredilerden kaynaklı alacakların kaynağı ve dayanakları yeterince tespit edilememiştir.

BULGU 5: Elektrik ve Doğalgaz Abonelikleri İçin Ödenen Güvence Bedellerinin Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabında İzlenmemesi

Tarım ve Orman Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatlarında elektrik, doğalgaz vb. abonelikler için verilen güvence bedellerinin 126-226 Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabında izlenmediği görülmüştür.

Tarım ve Orman Bakanlığı hesaplarında yapılan inceleme sonucunda 1199 harcama biriminden yalnızca 217 harcama biriminin 126-226 Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabını kullandığı görülmüştür.

BULGU 6: Bakanlık Taşınırlarının Tam, Doğru ve Uygun Değerle Raporlanmaması

Taşınırlara ilişkin yapılan sayımlar sonrası harcama birimleri tarafından düzenlenen taşınır hesap cetvellerinin üst yönetici adına konsolide edilmesi neticesinde üretilen cetveller ile Tarım ve Orman Bakanlığı 2021 yılı Bilançosunda yer alan tutarların örtüşmediği görülmüştür.

Yapılan incelemede, Bakanlık Bilançosundaki taşınır hesaplarına ait kayıtlar ile İdare Taşınır Mal Yönetimi Ayrıntılı Hesap Cetveli ile İdare Taşınır Mal Yönetim Hesabı İcmal Cetvelinde yer alan taşınır kayıtlarının uyumsuz olduğu, taşınır işlemlerinin muhasebe kayıtlarıyla teyit edilemediği tespit edilmiştir.

Bakanlığın taşınır kayıtlarına ilişkin hatalı uygulamalarına, 2019 ve 2020 yılı Tarım ve Orman Bakanlığı Sayıştay Denetim Raporlarında yer verilmiştir.

BULGU 7: Bakanlığın Yönetiminde ve Kullanımındaki Taşınmazlarının Noksansız ve Tam Olarak Raporlanmaması

Bakanlık 2021 yılı dönem sonu bilançosu ile raporlanan taşınmaz hesaplarına ait 2.337.628.396,30 TL tutar Taşınmaz İcmal Cetvelleri hazırlanmadığından tam olarak teyit edilememekle birlikte; Bakanlığın yönetiminde ve kullanımındaki taşınmazlarının tamamının mali tablolarda raporlanmadığı tespit edilmiştir.

Ek olarak, 14,6 milyon hektar mera varlığı da orta malları sınıflandırılmasında maddi duran varlıklar hesabına dahil edilmemiştir. Bakanlık tarafından 12,9 milyon hektar meranın tespiti yapılarak bunların Bakanlıkça kurulan Mera Bilgi Sistemi (MERBİS)'ne kaydedildiği; fakat taşınmaz yönetmeliği ve MYMY gereklerine uygun şekilde taşınmaz icmal cetvellerine kaydedilmediği ve (25) maddi duran varlıklar hesap grubunda muhasebeleştirilmediği görülmüştür.

BULGU 8: Geçici Kabul İşlemleri Yapılan Yatırımlara İlişkin Tutarların İlgili Maddi Duran Varlıklar Hesabına Aktarılmaması

Geçici kabulü yapılan yapım işlerine ait yatırım tutarlarının, ilgili maddi duran varlık hesaplarına aktarılmayıp, Bakanlık 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında izlendiği görülmüştür.

Geçici kabulü yapılan veya fiilen tamamlanan işlere ait maddi duran varlıkların ait oldukları hesaplarına alınmaması; 2021 yılı mali tablolarında, 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının fazla raporlanması ile ilgisine göre 251 Yeraltı ve Yerüstü

Düzenleri Hesabı, 252 Binalar Hesabı ile 253 Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabının da 579.174.241,14 TL hatalı raporlanmasına neden olmaktadır.

BULGU 9: Mali Duran Varlıkların Gerçeğe Uygun Değerle Raporlanmaması

Mali Duran Varlıklar hesap grubunda 242 Döner Sermayeli Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabı ile bunun düzenleyici hesabı niteliğindeki 247 Sermaye Taahhütleri Hesabının gerçeğe uygun değer ile raporlanmadıkları tespit edilmiştir.

BULGU 10: Haklar Hesabında Raporlanan Varlıkların İdari Kayıtlarla Teyit Edilememesi

Bakanlık 2021 Yılı Bilançosu ile raporlanan 260 Haklar Hesabının 285.607.582,98 TL bakiyesi, harcama birimlerinde izlenmesi gereken idari kayıtlarla teyit edilememektedir.

Bahse konu varlıklara ilişkin idari kayıtlar mali tabloları hazırlamakla mükellef olan Bakanlık Strateji Geliştirme Başkanlığından istenmiş, ancak temin edilememiştir.

BULGU 11: Sözleşmeye Dayanılarak Girişilen Bazı Gider Taahhütlerinin Nazım Hesaplarda İzlenmemesi

Sözleşmeye dayanılarak girişilen gider taahhütlerinden yıllara sari işlerden bazılarının taahhüt kayıtlarının 920 Gider Taahhütleri Hesabı ile 921 Gider Taahhütleri Karşılığı Hesabında izlenmediği görülmüştür.

BULGU 12: Bakanlıkça Uygulanan İdari Para Cezalarının Muhasebeleştirilmemesi ve Raporlanmaması

Tarım ve Orman Bakanlığı birimlerince ilgili mevzuat hükümlerine dayanılarak uygulanan idari para cezalarının tarh, tahakkuk ve tahsil işlemlerinin genel kabul görmüş ilkelere göre muhasebeleştirilmesinde yaşanan sorunlar nedeniyle dönemine ilişkin tutarların tam ve doğru biçimde faaliyet sonuçları tablosuna yansıtılamadığı tespit edilmiştir.

Söz konusu tespitler önceki yıllar Sayıştay Denetim Raporlarında bulgu konusu yapılmış olmakla birlikte halen çözüme kavuşturulamamıştır.

DİĞER BULGULAR - A

BULGU 1: İçme Suyu Güvenliği Planının Hazırlanmasına Yönelik Usul ve Esasların Belirlenmemesi

Bakanlık tarafından, içme suyu güvenliği planlarının hazırlanmasına ilişkin usul ve esasların henüz belirlenmediği tespit edilmiştir.

BULGU 2: Fark Ödemesi Desteği Geri Alınan Çiftçilerce Açılan Davaların Bakanlık Aleyhine Sonuçlanmasının İstikrar Kazanması Suretiyle İlave Kamu Giderine Yol Açılması

Aldıkları makbuzlara istinaden fark ödemesi desteklerinden yararlanan çiftçilerin, kullandıkları müstahsil makbuzlarının bilahare yapılan vergi incelemesinde muhteviyatı itibarıyla sahte belge olduğu gerekçesiyle, Bakanlık tarafından yapılan destekleme ödemelerinin idari kararla geri alındığı, bu işlemin iptali amacıyla açılan davaların büyük bir ekseriyetle Bakanlık aleyhine sonuçlandığı, aleyhe kararların istikrar kazandığı ve bu suretle fark ödemeleri ile birlikte yargılama ve icra giderlerine de katlanıldığı görülmüştür.

BULGU 3: Mevcut Ödenekler Üzerinde Ödeme Taahhüdüne Girilmesi

Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından ihalesi yapılan yapım işlerine ait sözleşmelerde 2021 yılı için sözleşme bedeli üzerinden yükleniciye taahhüt edilen ödeme tutarların sözleşme tarihlerindeki mevcut ödenekler ile karşılanamadığı görülmüştür.

BULGU 4: Yüklenmeye Girişilen Tutara Ait Ödeneklerin Saklı Tutulmaması

Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından ihalesi yapılan yapım işlerinde sözleşmelerin imzalanmasından sonra ödeneklerinin başka tertiplere aktarılarak yılı ödeneklerinin programlanmadığı görülmüştür.

BULGU 5: Sürekli Görev Yollukları ile Mahkeme Harç ve Giderlerinden Diğer Tertiplere Ödenek Aktarılmasında Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın Onayının Alınmaması

İdare bütçesinde yapılan aktarma işlemlerinde “3.03.20- Sürekli Görev Yollukları” ve “03.04.70- Mahkeme Harç ve Giderleri” ekonomik kodlarını içeren tertiplerinden diğer tertipler ile tertip detaylarına ödenek aktarıldığı görülmüştür.

BULGU 6: Mali Tablolarla Birlikte Verilmesi Gereken Açıklama ve Notların Bulunmaması

Tarım ve Orman Bakanlığı 2021 yılı mali tabloları, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümleri uyarınca, mali tablolar ile birlikte sunulması gereken açıklama

ve notlar Sayıştaya verilmemiş, bu nedenle mali tablolarındaki bilgilerin yeterli, açık ve anlaşılır olup olmadıkları değerlendirilememiştir.

BULGU 7: Bakanlığın Merkez Teşkilatında Yer Alan Hizmet Birimlerinin İhtiyaçları için Kullandığı Taşıtların Kayıtlarının Merkeze Bağlı Taşra Teşkilatının Envanterinde Yer Alması

Bakanlığın merkez teşkilatında yer alan hizmet birimlerinin ihtiyaçları için kullandığı taşıtların kayıtları, merkeze bağlı taşra teşkilatı olan Merkez İkmal Müdürlüğünün mali tablolarında yer almaktadır.

232 adet aracın ve söz konusu araçlarla ilgili faaliyetlerin Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığından, Merkez İkmal Müdürlüğüne devrinin, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığının açıkça sayılan görevlerine uygun olmadığı kanaatine varılmıştır.

BULGU 8: Bakanlığın Mali Tablolarındaki Emanet ve Teminat Niteliğindeki Yükümlülüklerin Mevcudiyetinin Kayıtlarla Doğrulanamaması

2021 yılı dönem sonu bilançosundaki toplam 159.531.179,02 TL emanet ve teminat niteliğindeki yükümlülüklerin mevcudiyetinin ve bunların ayrıntılarının bilgi ve kayıtlarla doğrulanamamakta, bu nedenle tam ve noksansız raporlanıp raporlanmadığı teyit edilememektedir.

BULGU 9: İlama Bağlı Olarak Ödenen Avukatlık Vekalet Ücreti Ödemelerinde Nazım Hesapların Kullanılmaması

Bakanlığın aleyhine sonuçlanan kesinleşmemiş davalar nedeniyle karşı tarafın avukatına yapılan ve Bakanlık lehine kesinleşmesi halinde geri alınması gereken avukatlık vekâlet ücreti ödemelerinin 998 Diğer Nazım Hesaplar Hesabında takip edilmediği tespit edilmiştir.

BULGU 10: Teminat Mektuplarının Tam Olarak Raporlanmaması ve Mali Tablolardaki Teminat Mektubu Mevcudunun Tutanaklarla Teyit Edilememesi

2021 yılı dönem sonu bilançosu ile raporlanan 564.863.099,60 TL tutarlı teminat mektubu mevcudu teminat mektupları sayım tutanakları ile teyit edilememektedir.

BULGU 11: 2021 Yılı Bütçesindeki Yatırım Projelerine Ait Ödeneklerin Ait Olduğu Yılda Gerçekleştirilmeden Giderleştirilmesi

Bakanlık harcama birimleri tarafından yürütülen projeler için konulan ödenekler, projeler için öngörülen iş, mal ve hizmetler alınmadan ve hiçbir harcama yapılmadan, gerçekleştirme belgelerine dayanmaksızın il özel idaresi hesaplarına para transferi yapılarak 2021 yılı bütçesinden gider yapılmıştır.

BULGU 12: Bütçedeki Mal ve Hizmet Alımları Tertibinden Ödenmesi Gereken Yolluk Giderlerinin Sermaye Giderleri Tertibinden Ödenmesi

Bakanlık personeline yurt içi görevlendirilmeleri nedeni ile ödenen geçici görev yolluklarının, mal ve hizmet alımları tertibi yerine diğer sermaye giderleri tertibinden ödendiği görülmüştür.

BULGU 13: Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonundan Sağlanan Proje Finansman Kaynaklarının Gerçekleştirme İşlemleri Tamalanmaksızın Yapılması

Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (TRGM) bütçesine Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu ile yapılan finansman anlaşmasından doğan tarımsal kalkınma projeleri için konulan ödeneklerin harcanmasında, 5018 sayılı Kanun'da belirtilen gider gerçekleştirme işlemlerinin tamamlanması gerekliliğine uyulmadığı, projeler doğrultusunda yapılmış masraflar için ödeme yapılması yerine, muhasebe yetkilisi mutemetliği yetkisi de bulunmayan Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Yöneticiliği adına açılmış bulunan banka hesaplarına transfer edilmesi suretiyle bütçeden giderleştirildiği ve harcamaların bu banka hesaplarından yapıldığı tespit edilmiştir.

BULGU 14: İlama Bağlı Ödemelerin Tahakkuk Kayıtlarının Zamanında Yapılmaması ve Ödeneklerin Zamanında Karşılanmaması Sonucu Mahkeme Dosyalarının İcralık Olması

Bakanlık tarafından yapılan ilama bağlı ödemelerde; ilamda yer alan tutarların tahakkuk kayıtlarının ödeme aşamasına kadar yapılmadığı, Bakanlığın merkez dışı birimlerine, ihtiyaçlarında kullanılmak üzere gönderilmesi gereken ödenekler geç gönderildiğinden, yıl içinde görülen davalarda mahkemelerce hükmedilen miktarlar ile vekâlet ücreti ve yargılama gideri ödemelerinin zamanında yapılmadığından icralık olduğu, hükmedilen miktara icra vekâlet ücreti, icra masrafı, takip sonrası faizlerin de ödenmesi ile bütçeye yükün artmasına neden olduğu tespit edilmiştir.

BULGU 15: Kişilerden Alacaklara Esas Bilgi ve Belgelerin Eksik Olması ve İlgili Hesabın Tam ve Doğruluğunun Teyit Edilememesi

BULGU 16: Sığır Cinsi Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliği Gereği İl Müdürlükleri Tarafından Hazırlanması Gereken Yıllık Raporun Bakanlığa Gönderilmemesi

Sığır Cinsi Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliği hükümleri gereğince, Bakanlık tarafından hazırlanacak ülke yıllık raporlara dayanak teşkil eden ve hayvan işletmelerinin nokta kontrolleri sonucu düzenlenmesi gereken yıllık raporların Bakanlığa gönderilmediği görülmüştür.

BULGU 17: İçme Sularının Kalite Kategorilerine İlişkin Bildirimlerin İlgili İdarelerce Zamanında Yapılmaması

10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 421’inci maddesine dayanılarak hazırlanan, İçme Suyu Temin Edilen Suların Kalitesi ve Arıtılması Hakkında Yönetmelik’in 12’nci maddesine göre büyükşehir belediyelerine bağlı su ve kanalizasyon idarelerin içme ve kullanma suyunun, kalite parametrelerindeki oranların izlenmesi amacıyla, verileri 6 ayda bir Bakanlığa bildirmeleri gerekirken bazı idarelerin bildirim yapmadıkları görülmüştür.

DİĞER BULGULAR – B

BULGU 1: Turizm Yatırımlarına Tahsis Edilen Milli Park ve Tabiat Parklarından Elde Edilen Pay ve Bedellerin Döner Sermayeye Gelir Kaydedilememesi (Mülga OSİB)

Tarım ve Orman Bakanlığının Döner Sermaye Yönetmeliği’nin çıkarılmamasından kaynaklı 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu’na tabi alanlardan elde edilen gelirlerden bazılarının mülga OSİB döner sermayesi yerine genel bütçeye gelir kaydedildiği görülmüştür.

BULGU 2: Üretimi Teşvik Primi Ödemelerinin, İşletmenin Bünyesinde Görev Alan ve Karın Elde Edilmesinde Emeği Geçen Personele, Katkıları Oranında Yapılmaması (Mülga GTHB)

Tarım ve Orman Bakanlığı Döner Sermaye İşletmelerinin elde ettikleri kâra göre Bakanlık personeline ödenen üretimi teşvik primlerinin ödemelerinde, işletme bünyesinde görev yapan ve kârın elde edilmesinde emeği geçen personel kavramına riayet edilmediği görülmüştür.

BULGU 3: Mali Tablolarla Birlikte Verilmesi Gereken Açıklama ve Notların Bulunmaması

Tarım ve Orman Bakanlığı Döner Sermayeli İşletmelerin 2021 yılı mali tabloları, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümleri uyarınca, mali tablolar ile birlikte sunulması gereken açıklama ve notların Sayıştaya verilmemiş, bu nedenle mali tablolardaki bilgilerin yeterli, açık ve anlaşılır olup olmadıkları değerlendirilememiştir.

BULGU 4: Kulak Küpelerine Ait Taşınır ve Muhasebe Kayıtlarının Tam ve Doğru Olarak Yapılmaması (Mülga GTHB)

Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesi Hesabından bedeli ödenerek satın alınan hayvan kulak küpeleri il müdürlüklerine teslim edilmesine rağmen, sanki bu işletmeler tarafından küpeler teslim alınmış gibi taşınır işlem fişi düzenlendiği ve sonrasında il müdürlüklerine gönderilmiş gibi taşınır işlem fişi ile çıkışlarının yapıldığı ve böylece taşınır kayıtlarında ve mali tablolarda hayvan kulak küpelerinin eksik raporlandığı tespit edilmiştir.

BULGU 5: Maddi Duran Varlıkların Amortisman Kayıtlarının Hatalı Yapılması (Mülga OSİB)

İşletmenin maddi duran varlık grubunda kayıtlı bulunan amortisman tabi maddi duran varlığın bir kısmı için kayıtlı değerinden fazla amortisman ayrıldığı, bir kısmı için ise hiç amortisman ayrılmadığı tespit edilmiştir.

BULGU 6: Yeni Bitki Çeşitlerine Ait İslahçı Haklarının Muhasebeleştirilmemesi ve Satış ve Lisans Yoluyla Devredilen Haklardan Olan Koşullu Alacakların Nazım Hesaplarda İzlenmemesi

Yürütülen ARGE projelerinde ortaya çıkan ve Araştırma Enstitüleri adına tescil edilen ıslahçı haklarının 260 Haklar Hesabında muhasebeleştirilmedikleri görülmüştür. Geliştirilen bitki çeşitleri, çeşit adayları ve ıslah materyallerinin tohumculuk kuruluşlarına satışı veya lisans yoluyla devri, tohumluk üretimi ve pazarlama haklarının satışı ile çeşit geliştirme amacıyla kullanımına ilişkin Döner sermayeli işletmelere alacak hakkı sağlayan sözleşmelerin ise nazım hesaplarda izlenmediği, tespit edilmiştir.

NOT: Sayıştay tarafından hazırlanan 138 sayfalık raporun tamamına bu linkten ulaşabilir ve bulguların detaylarını inceleyebilirsiniz.

Enflasyonda zirveye daha var!

Alaattin AKTAŞ

04 Ekim 2022 Salı

✓ Yıllık TÜFE artışı ekimde muhtemelen yüzde 86-88 aralığına çıkararak zirveye ulaşacak, kasım da bu düzeyde geçilebilir, aralıkla birlikte iniş başlayacak.

TÜİK eylül ayındaki tüketici fiyat artışını yüzde 3.08, üretici fiyat artışını yüzde 4.78 olarak açıkladı. Üretici fiyatlarıyla ilgili zaten bir tahminde bulunmak kolay değil. Tüketici fiyatlarındaki yüzde 3.08 de çok düşük ve şaşırtıcı bir oran mıdır; bunu söyleyebilmek için elde başka sağlıklı bir ölçüm olması gerekir. İstanbul Ticaret Odası'nın açıkladığı yüzde 6.06'lık artış sınırlı bir kıyaslama olanağı verebilir. Çünkü İTO endeksinin hem baz yılı, hem kapsanan maddeleri çok farklı. TÜİK ile İTO oranları arasında aylık bazda fark olması normal bulunurken iki oranın uzun dönemde çok ayrışıp ayrışmadığına bakılır. İşte sorun burada, son bir yıldaki artış TÜİK'te yüzde 83.45, İTO'da yüzde 107.42 düzeyinde. İki endeksin yıllık artışı arasındaki paralellik marttan bu yana bozuldu ve makas giderek açılıyor.

Biliyoruz ki TÜİK'te de “**bazı şeyler**” mart-nisan gibi değişmeye başladı. Sonucu görüyoruz...

Zirve ekim ya da kasımda

Eylül sonunda yüzde 83 olan yıllık tüketici fiyat artışı muhtemelen ekim sonunda zirveye çıkacak. 2021'i hariç tutarsak ekim ayları zaten yılın en yüksek artışının görüldüğü aydır. Bu ay da yüzde 4-5 dolayında bir artış görülmesi sürpriz olmaz. Bu durumda yıllık artış ekim sonunda yüzde 86-88 arasında oluşacak.

Kasım ayı da çok küçük oynamayla hemen hemen aynı oranda geçilebilir. Sonrasında ise malum baz etkisi devreye girecek ve düşüş başlayacak.

Yeri gelmişken kafaları çok kurcalayan bir konuya değineyim. Baz etkisini ister TÜİK'in oranlarına uygulayın, ister İTO'nun, sonuç değişmez. Yıllık oran yine düşecek, yine düşecek!

Bu konu üstünde niye bu kadar ısrarla durduğum da pek anlaşılamıyor ya da benim eksikliğim, iyi anlatamıyorum.

Bu konu iyi anlaşılсын istiyorum; çünkü baz etkili düşüş herhangi bir kararın ya da önlemin, yani bir becerinin sonucu olmayacak, kendiliğinden olacak. Bundan pay çıkarmaya çalışanlara karşı daha bilgili olunmasını sağlamaya çalışıyorum.

Niye bu hallere düştük?

Enflasyonda aylık oranlar tabii ki önemlidir de genel gidişat nasıl, o çok daha önemlidir.

Geçen yılın ocak ayından bu yana geçen 21 ayın Merkez Bankası faizi, enflasyon ve dolar kurunu tabloda görüyorsunuz. Geçen yılın eylülünden bu yana neler olmuş neler...

Oranları ve sayıları tekrara gerek yok.

Nasıl tepe üstü çakıldığımız tüm açıklığıyla ortada...

Gidişatı daha iyi görebilmek için bir de grafik oluşturduk. Acaba 2020'nin aralık ayını 100 kabul edersek Merkez Bankası faizi, TÜİK'in yıllık TÜFE artışı, İTO'nun yıllık ücretliler geçinme endeksi artışı ve dolar kuru nasıl bir yön çiziyor, ona bakalım istedik.

Buyurun! Nereden nereye gelmişiz değil mi...

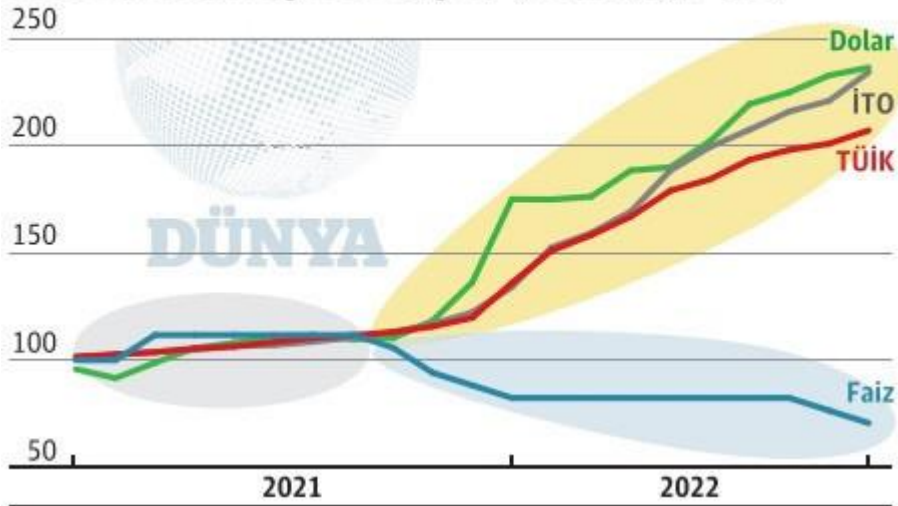
Tabii ki bir soru da “**Niye**” sorusu.

Biliyoruz ki şu an yüzde 12 olan faiz aralıkta yüzde 9'a kadar inecek. Nasıl olsa “**baz etkisiyle**” yıllık enflasyon oranı da gerileyecek ya, dolayısıyla faiz niye indirilmesin ki!

Faiz, sen nelere kadirsin!

	Politika faizi (%)	Yıllık artış (%)		Dolar kuru
		TÜİK	İTO	
Ocak 21	17	14,97	15,05	7,39
Şubat	17	15,61	15,45	7,07
Mart	19	16,19	16,37	7,63
Nisan	19	17,14	16,34	8,16
Mayıs	19	16,59	15,78	8,34
Haziran	19	17,53	16,12	8,60
Temmuz	19	18,95	17,38	8,61
Ağustos	19	19,25	18,89	8,48
Eylül	18	19,58	19,77	8,51
Ekim	16	19,89	20,76	9,14
Kasım	15	21,31	24,05	10,52
Aralık	14	36,08	34,18	13,53
Ocak 22	14	48,69	50,91	13,52
Şubat	14	54,44	55,32	13,62
Mart	14	61,14	63,25	14,57
Nisan	14	69,97	79,97	14,68
Mayıs	14	73,50	87,35	15,62
Haziran	14	78,62	94,19	16,96
Temmuz	14	79,60	99,11	17,39
Ağustos	13	80,21	99,91	17,99
Eylül	12	83,45	107,42	18,28

Nereden nereye ve niye? (2020 Aralık =100)

VATANDAŞ ENFLASYONDAN YAKINIRKEN HEM HAKLI, HEM HAKSIZ!

TÜİK'in yüzde 3 olarak açıkladığı aylık ve yüzde 83 olarak duyurduğu yıllık artış düşük bulunuyor. Vatandaş, yaşadığı ve hissettiği enflasyonun çok daha yüksek olduğunu söylüyor.

Bunun nedenlerini birkaç kez yazdım.

Tekrardan zarar gelmez...

TÜFE kapsamında 400 kadar mal ve hizmet var. Açıklanan oran, ki tümüyle doğru olsa bile, bir ortalamayı gösteriyor.

Örneğin kiranın TÜFE'deki ağırlığı yüzde 4.4. Kendi evinde oturan için TÜFE'de kiraya yer verilmesi anlamsız. Kirada oturan ise mümkün mü gelirinin yüzde 4.4'ünü ödeyerek kiralık ev bulabilsin.

Dolayısıyla kirada oturan, oturmayan; sigara içen, içmeyen; çocuğunu özel okula gönderen, göndermeyen; işe kendi arabasıyla giden, gitmeyen; o ay ya da o yıl araba alan, almayan; çok çocuklu, az çocuklu ya da çocuksuz...

Aynı yaşta, hatta ikiz iki çocuğun masrafı bile farklı olabilir.

Dolayısıyla hiçbir hane için ideal bir enflasyon oranı hesaplanamaz, bunu hiçbir kişi ya da kurum yapamaz.

Önce bu gerçeği bir kabul edelim.

Gelelim diğer yöne...

TÜİK'in gerçekçi ölçüm yapmadığını söylemek çok kolay. Ama biraz detaylara bakmak gerek.

Son bir yıldaki artış yüzde 83 ama bu oran 400 kadar mal ve hizmetin ortalaması. Peki son bir yılda bazı sektörlerde ne kadar mı artış olmuş:

- Ulaştırımada yüzde 117.
- Gıda ve alkolsüz içeceklerde yüzde 93.
- Ev eşyasında yüzde 90.
- Konut harcamalarında yüzde 85.

Daha düşük artışlar, ortalamayı yüzde 83'e çekmiş.

Ya haklı olunan yönler?

Gelelim madalyonun diğer yüzüne...

Gelir düştükçe harcama kalemleri azalır; endeksi oluşturan tüm mal ve hizmetleri zaten kimse tüketmez de, düşük gelirli ister istemez iyice tüketim sınırlamasına gider. Artık tüketim malları yalnızca zorunlu olanlardır. Hatta zorunlu tüketim mallarının bir kısmından bile vazgeçilir.

Türkiye bunu yaşıyor. Gelirler reel olarak o kadar düştü ki, insanlar ancak **karnını doyurma ve barınma** çabası içinde. İşte barınma ve doyma harcaması da çok artıyor ve bu artış ortalama oranın çok üstünde olduğu için yapılan açıklamaya güven duyulmuyor.

Daha kötüsü ve vahim olanı iktidarda olanların da bunun yeterli olduğu yaklaşımını sergilemesi.

Ama daha kötüsü de var. Böylesine bir geçim zorluğu çekerken bunu normal bulanların da hiç azımsanmayacak sayıda olması.

BEN TÜİK VERİLERİNE GÜVENİYOR MUYUM?

Bugünlerde bu soruya o kadar çok muhatap oluyorum ki...

Sanki birileri bu soruya vereceğim yanıtı göre TÜİK'e güvenecekler ya da tersi olacak.

O zaman söyleyeyim:

Güvenmiyorum!

TÜİK'e güven zaten zayıftı, madde fiyatlarının açıklanmasından vazgeçilmesi ve çok sık başvuru alan yönetici kadrolardaki değişikliklerle bu güven tümüyle yok edildi.

Ama ben yalnızca TÜİK'e değil, metodolojisini açıkça ortaya koyamayan, madde fiyatlarını açıklamayan, endeksini bile kamuoyuyla paylaşmayan, geçmiş verileri ortada olmayan hiçbir çalışmaya güvenmiyorum.

Bu soruyu bana yöneltenlere de çok inandıkları bazı çalışmaların detayını incelemelerini öneririm.

Bulabilirlerse!

Bu önerim vatandaşın çok bu incelemeyi yapabilecek iktisat bilgisine sahip akademisyen dostlara...

Unutmayalım; yüksek oran her zaman daha doğru demek değildir.

Ekonomide pastırma yazı sonrası buzul çağı

Şeref OĞUZ

04 Ekim 2022 Salı

Öncelikle **2023'ün sonuna dek** olup biteceklerle dair tahminimi özetleyeyim; **1-** Bugün; zor... **2-**Yarın; daha da zor...**3-**Ancak ertesi gün; muhteşem olacak... Fakat çoğu; **yarın akşam ölecek**. Bu yüzden yakın gelecek için plan yapanlara önerim; **yarın akşam ölmemeye bakın**.

Bugünün zorlukları ortada... **Malumu ilam** gerekmez. **Enflasyonda** 2 hanede direnen bir tek **TÜFE** ve o da **%80'i** deviriverdi. Diğerlerini sorma gitsin... ÜFE **%150**'yi, İTO **%107**'yi, ENAG **%186**'yı aşiverdi. Piyasada **birbirine borç** takan takana... **Bir dokun bin ah işit kâse-i fağfurdan** misali...

YARIN DAHA ZOR NEDEN OLSUN Kİ?

Peki, yarın daha da **zor olacağının işareti** nedir? **CDS**'lerimiz **800**'lerde, dışarıdan ancak **tefecî faiziyle** borçlanabiliyoruz. Onu da **yatırım yapılabilirlik notunun 6 kademe aşığına** inmiş kredi itibarımızla ancak **sınırlı miktarda** yapabiliyoruz. **Döviz nakit akışı** sadece kamuyu değil, işletmeleri de tıkamaya başladı.

Seçime dek bu minvalde gideceğimiz (ama varabilecek miyiz bilemiyorum) belli de **seçim sonrası bizi mutlu son beklemeyecek**... Seçim ekonomisi için **saçtığımız kaynaklar**; enflasyonda **küresel rekorlar** kırmaya devam edecek ve gelecek olan hükümet, **kaşıkla verilenleri, kepçeyle geri alacak**.

İKİ SORU İKİ CEVAP

Ekonomideki Pastırma Yazı nedir?

Başta **Avrupa Birliği** olmak üzere dünya; enflasyon pençesinde **durgunluktan yakınırken** biz ise seçim ekonomisinin üreteceği **sahte refah** ile bir tür **yaz mevsimi** yaşayacağız. **Asgari ücret**, taban fiyatları, **işçi toplu sözleşmeleri**,

memur katsayıları, **öğrenci-genç hibeleri**, emekli zamları ve daha **onlarca seçim müjdesi** finansmanı ile ortalık, **taze banknottan** geçilmeyecek. Bu da **büyümeyi yukarı** çekecek. Fakat bu büyüme, **kalkınmaya dönüşmeyecek** ve kısa ömürlü olacak.

Ekonomideki Buzul Çağı nedir?

Seçim sonrası oluşacak hükümetin böylesi **devasa enflasyon**, **yüksek cari açık** ve **rekor bütçe açığıyla** baş etmesi mümkün değil... **Siyasi istikrarsızlık** ve krizin pençesindeki ekonomiyi bekleyen, **“ertelenmiş resesyon”** olacak. Bir yandan **hiperenflasyon**, diğer yandan durgunluk, **“slumpflasyon”** denen illeti başımıza saracak. Ben buna; **“ekonominin buzul çağı”** diyorum.

NOT

2023'TE 5 KRİTİK DEĞİŞİM YAŞANACAK

1-YAPISAL REFORM: Tercihimiz değil zorunluluğumuz olacak. Cumhuriyetin 100'üncü yılında karşılaştığımız ekonomik güçlükler, 100 yıl öncesini andıracak ve zorunlu olarak, verimlilik, kamu, hukuk, finans, yönetim alanında reformlara zorlanacağız.

2-İŞBİRLİĞİ: Krizde ayakta kalabilmek adına çok sayıda birleşme ve ortaklığa mecbur kalacağız. Sektörlerde pek çok KOBİ, güçlerini birleştirip OBİ olma gayretine girecek.

3-LİYAKAT: Ben, sen bizim oğlan dönemi mecburen kapanacak. Liyakat mumla aranır olacak. Kamuda nepotizmin kirlettiği devlet, kabiliyetli insanlara duyulacak olan ihtiyaç yüzünden temizlenmeye başlayacak.

4-ARINMA: Enflasyonun bozduğu dengeler yüzünden çürüyen iş ahlakı, yeniden tesis edilmeye çalışılacak. Devlet malı deniz, yemeyen domuz anlayışı, biz domuzluktan vazgeçtiğimizden değil, deniz bittiği için yerini, kurumsal yapılara terk etmek zorunda kalacak.

5-KONFORSUZLUK: En büyük değişim, konfor alanlarında yaşanacak. Üretmeden tüketme davranışımız, kazanmadan harcama refleksimiz, zorunlu olarak törpülenecek. Üç beş maaş alanlar sorgulanacak, çalışmadan toplum asalağı gibi yaşayanlar ise göze batacak, önleri tıkanacak.

Abdulkadir Selvi

Kılıçdaroğlu ile Akşener anlaştı mı?

Kılıçdaroğlu'nun "Akşener'le aramızda kriz yok" açıklamasına katılıyorum. Ama CHP ile İYİ Parti arasında zaman zaman sorunlar yaşanıyor. Bunlardan biri de Kılıçdaroğlu'nun ortak adaylığı konusu.

İYİ Parti içinde bir grup Kılıçdaroğlu ile seçimin kazanılamayacağı görüşünde.

Meral Akşener ise Kılıçdaroğlu'nun adaylığı üzerinden İYİ Parti'de bir çatlak meydana gelmesini önlemeye çalışıyor. O nedenle de bazen rest çekiyor, bazen çok sert çıkışlar yapıyor.

İki liderin kamuoyuna açık görüşmeler dışında özel görüşme yapıp yapmadıklarını bilmiyorum. O nedenle bir iddiada bulunamam. Ama Kılıçdaroğlu, Akşener'in parti içindeki direnci kırmak için yaptığı çıkışların farkında. O nedenle Akşener'in restine restle karşılık vermedi. Zaten reste restle karşılık verse ortada 6'lı masa kalmazdı.

AKŞENER'İN ÇIKIŞININ NEDENİ

Gürsel Tekin'in "HDP'ye bakanlık verilebilir" çıkışı ile başlayan, Barış Yarkadaş'ın ihale restiyle tırmanan, Bülent Kuşoğlu'nun "Kılıçdaroğlu aday olmazsa 6'lı masa dağılır" restiyle zirveye çıkan kriz karşısında Akşener, öncelikle partisinin hukukunu korumayı tercih etti.

1- "6'lı masa noter değildir" dedi.

2- "CHP'de ve dışarıda zaman zaman parmak sallama hali var. Bu arkadaşlarımızı rencide ediyor" diye uyardı.

3- "CHP'ye borcumuzu ödedik. Hatta alacaklı hale geldik" diye konuştu.

Ama masayı devirmedi. Kılıçdaroğlu seçilemez demedi. Seçilecek aday Mansur Yavaş'tır ya da Ekrem İmamoğlu'dur diye konuşmadı. Akşener sert çıkışlarıyla İYİ Parti'nin hukukunu korudu. Ama kulislere yansıyan bilgilere göre Koray Aydın'ın başını çektiği bir grup, Kılıçdaroğlu'na karşı tavrını sürdürdü.

KORAY AYDIN FAKTÖRÜ

22 milletvekilinin ve teşkilatın önemli bir bölümünün Koray Aydın'ı desteklediği söylendi. Bu durum karşısında Akşener, kurultay silahını çekti. Akşener daha önce

CHP'yle girdikleri tartışmalar nedeniyle Yavuz Ağırlioğlu'nu Genel Başkan Yardımcılığı'ndan, Koray Aydın'ı ise Teşkilat Başkanlığı'ndan almıştı. Akşener neden kurultay kararı aldı? Bir de işin yasal bir boyutu var. İYİ Parti 2 yıl içinde kongre yapmak durumunda. Ama bunu 1 yıl erteleyebilir. Yani seçimden önce de yapabilir seçim sonrasına da erteleyebilirdi.

AKŞENER'İN STRATEJİSİ

Buraya bir virgül koyup öncelikle Akşener'in ne yapmaya çalıştığını anlatmak istiyorum.

1- Akşener, cumhurbaşkanı adayı olmadığını açıkladı. "Başbakanlığa talibim" dedi. Böylece 6'lı masanın başarısı için her türlü fedakârlığı yapan lider algısını oluşturdu.

2- Kazanacak aday modelini öne sürdü. Önce Ekrem İmamoğlu'na, sonra Mansur Yavaş'a destek verdi.

3- CHP 6'lı masaya Kılıçdaroğlu'nun ismini getirir, İmamoğlu ve Yavaş'ı aday göstermezse Akşener partisine, "Mansur Yavaş ve Ekrem İmamoğlu CHP'nin belediye başkanları. Kılıçdaroğlu'na rağmen onları aday göstermek 6'lı masanın dağılmasına neden olur. Masayı dağıtan bunun vebalini ödeyemez" diyecek.

KONGRE SİLAHINI ÇEKTİ

Akşener, Kılıçdaroğlu'nun aday olması durumunda Koray Aydın'la birlikte hareket eden bir grubun partide bir hareket başlatmaması için kongre silahını çekti. Kulislerde Akşener'in sürpriz bir şekilde kongre kararı almasında, Ankara İl Başkanlığı konusunda Koray Aydın'la yaşanan bir gerilimin etkili olduğu söyleniyor. Akşener'in diğer teşkilatlarda da benzer bir direnişle karşılaşmamak için kurultay kartını kullandığı konuşuluyor.

ANLAŞTILAR MI?

Şimdi yazımın başına dönecek olursak, tüm itirazlarını yapmasına rağmen 6'lı masadan Kılıçdaroğlu'nun adaylığı çıktığı takdirde Akşener'in engelleyici bir rol oynaması beklenmiyor. Çünkü iki lider arasında bir anlaşma olduğu düşünülüyor.

MECLİS BAŞKANLIĞI'NDA BAŞ BAŞA GÖRÜŞME

Cumhurbaşkanı Erdoğan, 1 Ekim'de Meclis'te açılış konuşmasını yaptıktan sonra Meclis Başkanı Mustafa Şentop'un daveti üzerine Cumhur İttifakı ortağı Devlet Bahçeli ve Mustafa Destici ile birlikte Meclis Başkanlığı makamına geçti. Erdoğan'a kabine ve parti yönetiminden isimler eşlik etti.

Meclis Başkanı Şentop, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve liderlere memleketi Tekirdağ'ın köftesi ile simit ve kaşar peyniri ikram etmiş.

Meclis Başkanı'nın ev sahipliği bir buçuk saat sürmüştü. Bunun 45 dakikasında Erdoğan, Şentop, Bahçeli ve Destici baş başa görüşmüşler. Peki ne konuşulmuş? Geçen dönemin değerlendirilmesi yapılmış ama daha çok önümüzdeki dönemin üzerinde durulmuş.

SEÇİM KONUSU

Meclis Başkanı Şentop'un makamında yapılan değerlendirmede seçim tarihinin ele alınıp alınmadığını bilmiyorum. AK Parti'de bir ara seçimleri 14 Mayıs'a çekme düşüncesi vardı. Ama daha sonra Cumhurbaşkanlığı seçimindeki iki dönem kuralı nedeniyle muhalefetin bunu istismar edebileceği düşünülüyordu. O nedenle seçim Mayıs'a mı çekilecek Haziran'da mı yapılacak net değil. Net olan bir şey varsa o da artık erken seçimin olmayacağı.

ÇAVUŞOĞLU'NUN UYARISI GERÇEK OLDU

ABD başta olmak üzere Batı ülkeleri Ukrayna'yı NATO'ya alma vaadiyle harekete geçirdi. Bu gelişmeyi kendisi için tehdit olarak gören Rusya ise Ukrayna'ya saldırdı. Rusya-Ukrayna Savaşı başlayınca bu kez Ukrayna'nın NATO üyeliğinin gündemde olmadığı açıklandı. Ama Putin ile Zelenski bu tuzağa düştüler.

Putin, geçen hafta imzaladığı bir kararname ile Ukrayna'nın referandum yapılan Lugansk, Herson, Zaporijya ve Donetsk bölgelerini Rusya'ya bağladığını ilan etti.

Bu bölgeler Ukrayna'nın Karadeniz'e açılan kapısıydı. Önce Kırım'ı ilhak eden Putin, adım adım Ukrayna'nın denizle olan bağlantısını koparıyor. Ama bunun böyle olacağı konusunda Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun tam 9 yıl önce uyarı yaptığı ortaya çıktı.

ÇAVUŞOĞLU'NUN İLERİ GÖRÜŞLÜLÜĞÜ

2013 yılında yapılan ABD Dışişleri Bakanları'nın gayri resmi toplantısının gündeminde Ukrayna'nın NATO'ya alınması yer alıyor.

Toplantıya Türkiye'yi temsilen o sırada AB Bakanı olan Mevlüt Çavuşoğlu katılıyor. Çavuşoğlu, "Ukrayna'yı Rusya karşısında tercih yapmaya zorlayarak yanlış yapıyorsunuz. Rusya Kırım'ı ilhak etmek isterse bir şey yapabilecek misiniz? Putin, Donbass bölgesine girmek isteyecek. Peki o zaman Ukrayna'yı koruyabilecek misiniz? Putin, Ukrayna'nın, Karadeniz'le olan bağını koparmak için Odessa'yı almak isteyecek. Engel olabilecek misiniz?" diye uyarıyor.

Çavuşoğlu sözlerini bitirirken toplantıya başkanlık eden Catherine Ashton, "Oh my God" diyor.

Aman Tanrım.

Sonuç? Donbass bölgesi gitti.

Esfender KORKMAZ

Halkın enflasyonu yüzde 97,09 oldu

4 Ekim 2022 Salı

Eylül ayı TÜFE oranı yüzde 83,45 ve Yurt içi ÜFE oranı yüzde 151,50 olarak açıklandı.

1-Enflasyon verileri arasında tutarsızlık var.

Yıllık bazda; Yİ-ÜFE ile TÜFE arasında 68 puan fark olması, istikrarsızlık içinde istikrarsızlıktır. Ayrıca bu fark önümüzdeki aylarda TÜFE'ye yansiyacaktır.

TÜFE'ye denk gelen İTO geçinme endeksinde artış yüzde 107,6'dır. Yİ-ÜFE'ye yakın Toptan Eşya Fiyatları Endeksi'nde artış ise TÜİK'in tersine daha küçük yüzde 97,17'dir.

TÜİK kamu kurumu; İTO yarı kamusal bir kurumdur. İki kurumun enflasyon verileri arasında uçurum olması güven sorunu yaratıyor. Yatırım, üretim ve tüketim kararlarını negatif yönde etkiliyor.

2-Halkın enflasyonu yüzde 97,09'dur.

Eylül ayında gıdada yıllık artış TÜFE'nin üstünde yüzde 93 oldu. TÜİK gıdanın harcama sepeti içindeki payını yüzde 25,32 olarak alıyor. Bu oran ile gıda fiyatlarının enflasyona katkısı 23,56 yüzdelerlik puandır. Oysa ki işçi-memur, emekli ve düşük gelir grubunun harcama sepeti içinde gıdanın payı en az yüzde 40'tır. Diğer harcama gruplarının payını oransal olarak değiştirmeden düşürüp, gıdanın payını yüzde 40 olarak alırsak, enflasyona katkısı 37,20 puan oluyor ve halkın enflasyonu yüzde 97,09'a çıkıyor.

3-Ham petrol ve doğal gazda Yİ-ÜFE artışı, dünyada petrol fiyat artışının on katı oldu.

Yİ-ÜFE içinde ham petrol ve doğal gazda, yıllık artış yüzde 254,70 oldu. Oysa ki 2021 eylül ayında Brent petrolün varil fiyatı 78 dolar iken, 2022 Eylül ayında, 94 dolara yükseldi. Yani bir yılda yüzde 20 artış oldu. TÜİK verilerine göre aynı bir yılda ham petrol ve doğal gaz fiyatları yüzde 254,70 oranında arttı. Neden bu kadar yüksek artış oldu?

Brent petrol fiyatları bir ara 128 dolara çıktı ama bu artış sürekli olmadı ve verileri o kadar çok değiştirmez.

4-Enflasyonu artıran siyasi iktidarın faiz yanlışı oldu.

Enflasyon kadar faiz vermek, reel faizin sıfır olması demektir. Maliyetleri reel faiz etkiler. Ancak uygulamada eksi reel faiz TL'den kaçışı hızlandırdı. Kur artışı yarattı.

Üretimde kullanılan ithal ara malı ve ham madde oranı yüzde 40 ile yüzde 70 arasında değişiyor. Bu nedenle kur artışı ithal maliyetleri artırdı. Maliyet artışı enflasyona yansdı.

İthalata bağımlılık oranı yüksek olduğu için üretimde, kur artışının yarattığı maliyet artışı faiz artışının yarattığı maliyet artışından daha yüksektir.

Dahası eksi reel faiz harcamaları artırdı. Çünkü bu durumda harcamanın maliyeti düşüktür. Oysa ki reel faiz olsa, harcamanın maliyeti de yüksek olacaktır. Bu şartlarda harcama ve talep düşer. Enflasyon frenlenir.

5-Enflasyon mu, durgunluk mu?

Yüksek reel faiz olursa, ekonomide durgunluk etkisi olur. Ama faiz artışında hem yüksek reel faiz olmayacak, hem de durgunluk olsa bile enflasyonun bozucu etkileri daha fazla olduğu için, enflasyonla mücadeleye öncelik vermek gerekir. ABD ve AB böyle yapıyor.

Hükümet popülist politikalarla ekonomiyi canlı tutup, seçim kazanmak istiyor ve fakat aynı enflasyon yoksulluğu artırdığı için daha çok kaybediyor.

6-Kur Korumalı Mevduat dolar kurunda artışı önleyemedi.

2021 Ekim ayında dolar kuru 9,1702 iken, şimdi 2022 Ekim ayında 18,5662'ye yükseldi. Yıllık artış yüzde 102,4, yani dolar kurundaki artış TÜFE'nin üstünde oldu ve TL değer kaybetti.

Ekonomik ve hukuki sorunlar dışında, dış politikada Türkiye güven kaybediyor. Özellikle diktatörlerin hâkim olduğu Şanghay'a üyelik isteği, yerli ve yabancı sermayeyi ürkütüyor, yatırımları engelliyor, Batı ile ilişkilerini zayıflatıyor. Bütün bunlar ekonomik istikrarı daha çok bozuyor.

İbrahim Kahveci

Enflasyon ne kadar gerçek?

Türkiye İstatistik Kurumu -TÜİK Eylül 2022 enflasyonunu açıkladı. Buna göre aylık fiyat artışı %3,08 ve yıllık fiyat artışı da %83,45 oldu.

TÜİK'in açıkladı enflasyon resmi veri olduğundan hem kamuda hem de özel sektörde temel belirleyici oran kabul görmektedir.

Enflasyonun belirleyici olduğu en önemli unsur ise ücretlerin bu enflasyon çerçevesinde oluşmasıdır.

O nedenle enflasyonun gerçekliği daha yakından takip edilmek zorundadır.

***

TÜİK genel enflasyonu yıllık bazda %83,45 olarak açıklarken gıda enflasyonunu ise %92,37 olarak açıklamıştır.

Aşağıda gıda sektöründe tüketici (TÜFE) ve üretici (ÜFE) fiyat artışları grafiğini göreceksiniz. Bu grafikte ilginç bir şey var: **Yeni Ekonomi Modelinin başlaması ile ilginç şekilde üreticilerde yaşanan gıda fiyat artışı tüketicilere yansıtılmamış** görülüyor.

ÜFE-Gıda ile TÜFE-Gıda arasında **her ay artan şekilde fark oluşuyor.**

Eylül ayı itibari ile bu fark %26,1'e ulaşmış durumda. Veya şöyle izah edelim: Eğer gıda sektöründe eskiden olduğu gibi aynı seyrinde fiyatlar artsaydı TÜFE-Gıda enflasyonu %92,37 yerine %142,60 olacaktı.

Gerçek enflasyon ve gıda fiyatları karşılaştırmasını bir de Türk-İş'in açıkladığı "açlık ve yoksulluk sınırı" verisinden gözlemliyoruz. Buna göre mutfak enflasyonu son bir yılda %130,01 artış göstermiştir.

Aslında Türk-İş verisi ve TÜİK-ÜFE verisi birbiri ile oldukça uyumlu gerçekleşirken ne hikmetse TÜİK-TÜFE'ye bu yansımamış.

İşin bir de İstanbul enflasyonu var. İstanbul Ticaret Odası “Geçinme Endeksi”ne göre İstanbul’da son bir yılda genel fiyat artışı %107,42 olurken gıda fiyat artışı da %113,23 olarak gerçekleşti.

***

TÜİK’in açıkladığı gıda fiyat endeksi nedense diğer ölçümlere göre en düşük kalmaktadır. Oysa bu yıla kadar genellikle TÜİK gıda fiyatları üzerinde çok fazla tartışma yaşanmazdı. Ama sanırsanız artık bu durumu da kaybetmiş olduk.

Zaten bugüne kadar çok fazla fark etmeyen İTO ve TÜİK ölçümlerinde de farkın 107,42’ye 83,45 olması bir şeyler ifade ediyor olmalı.

Bir ülkede fiyat değişimleri bu kadar keskin fark göstermemeli... Veya gösteremez.

YOKSULLUK - İŞSİZLİK VE VAATLER

Enflasyon düşecek ücretler artacak...mı...

Evet ücretler artacak çünkü Türkiye’de çalışmak demek sadece açlığı gidermek demek oldu.

Sıkça tekrarlıyorum: Köleler bile beslenme ve barınmaya çalışıyordu ama şimdi ülkemizde çalışanlar sadece açlığa çalışıyor. Kölelerin bile barınma hakkı vardı ama bizim çalışanlarda o da yok.

Çünkü ortalama ücret ile açlık sınırı eşitlendi...(Haziran 2022 verisi)

***

Yoksulluk ve işsizlik konusunda da bir perde daha açılıyor. Temmuz ayında bayram tatili diye sanayi üretimi düştü ama **tam 694 bin kişi de işten çıkartıldı**. Yani sanayi üretimindeki düşüş öyle bayram tatilinden gelmedi.

Dış talep FED ve ECB’nin faiz artırımları ile yavaştan azalıyor. Bizim ekonomiyi ayakta tutan ana damar zaten dış talepten geliyordu.

Şimdi bakalım ne yapacağız?

İstanbul Sanayi Odası-İSO imalat sanayi PMI Endeksini açıkladı. Durum hiç iç açıcı değil...

Rakamlar diyor ki: **“Kırılgan talep koşulları ve enflasyonist baskılar, eylül ayında hem üretim hem de yeni siparişlerde yavaşlamaya yol açan temel faktörler oldu.”**

Yani işler iyi değil...

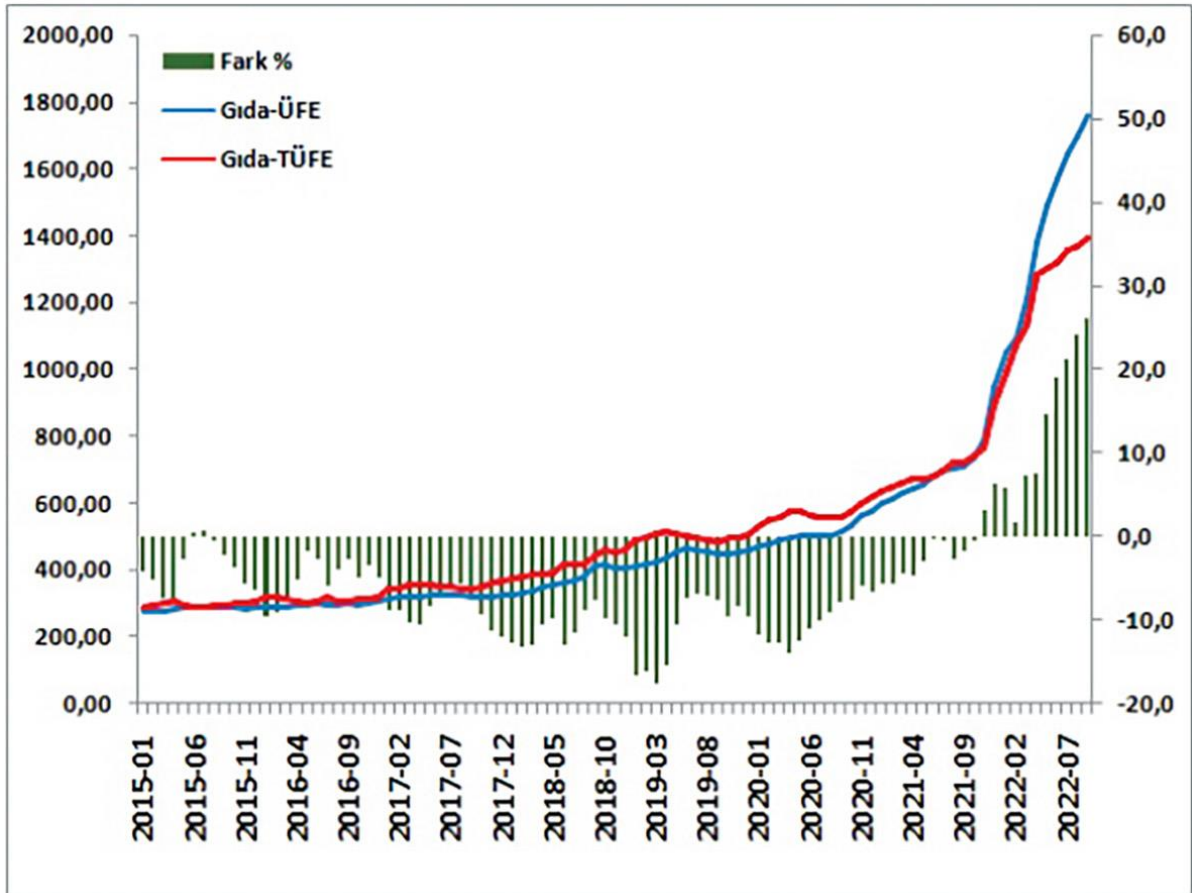
10 sektörün tamamı yeni siparişlerde yavaşlama kaydetmiş. Düşüşün en sert yaşandığı sektör ise tekstil olmuş. Yeni siparişlerdeki zayıflık çoğu sektörde üretimin azalmasına yol açmış.

***

Yeni Ekonomi Modeli ile uçacağız, şahlanacağız söylemlerine bakalım ne açıklama getirecekler.

Ülke ekonomisini yoksulluk ve işsizlik girdabına sokup günahı hangi dış güçler bahanesi ile yok etmeye çalışacaklar...

Bekleyip görelim...

04 Ekim 2022, Salı

BAŞYAZI MEHMET BARLAS

Kılıçdaroğlu ve PKK eşzamanlı olarak terörist kıza sahip çıktı

Bir gün dediğinin ertesi gün tersini söyleyen CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, bir polisimizi şehit eden terörist kızın dağda görevinin başında olduğunu açıkladı. Kaynağı ise PKK'nın sosyal medya hesapları ve örgütün haber ajansı ANF.

İçişleri Bakanlığı'ndan yapılan ilk açıklamaya göre, bir polisi şehit edip bir polisi yaralayan teröristlerin bir tanesi parmak izinden kimliği belirlenmişti. Diğer terörist kadın ise paramparça olduğu için henüz kimliği belirlenememişti. Ancak Kılıçdaroğlu'nun iddiasına göre kimliği belirlenen terörist aslında sağ salim dağda PKK kampında görevinin başındaymış.

Skandal açıklamalar bununla da sınırlı kalmadı. Dün Halk TV'de İsmail Küçükkaya'nın konuğu olan Kılıçdaroğlu bir kez daha CHP'nin "Mağdur gazeteciler" listesinde olan ancak PKK tarafından "dağda görevinin başında" olduğu açıklanan terörist kıza sahip çıkmaya devam etti. Dahası, İçişleri Bakanlığı'nı ve devletin kurumlarını CHP'den ve milletten özür dilemeye davet etti. Yani Kılıçdaroğlu "Aslında o terörist ölmedi PKK kampında yaşıyor ve görev bekliyor" iddiası üzerinden devletten özür bekliyor. **Böyle komik bir özür gerekçesi olabilir mi?**

Kılıçdaroğlu'nun bu hamlesine şaşırtan destek nereden geldi dersiniz? PKK'nın haber ajansı ANF'den... ANF, Mersin'de terörist saldırısında öldüğü açıklanan Dilşah Ercan'ın PKK kıyafetleriyle videosunu yayınladı. Kılıçdaroğlu'nun yaşadığı için sevindiği Dilşah Ercan, videoda polis ve askerimize kurşun sıkma sözü veriyordu. **Anlayacağınız Kılıçdaroğlu'nun Halk TV'deki PKK'lı teröristi aklamaya yönelik algı operasyonuna eşzamanlı olarak PKK'nın ajansından destek geldi. Hiçbir CHP'li de çıkıp "biz niye PKK'lı terörist kızı aklamaya çalışıyoruz" demedi.**

Bu noktada şu soruları sormak gerekiyor: Diyelim ki, Mersin'deki canlı bomba aslında farklı, Kılıçdaroğlu'nun "Mağdur gazeteci" olarak lanse ettiği terörist gerçekte yaşıyor ve dağda terör faaliyetine devam ediyor. **Bu CHP'yi temize çıkarır mı? CHP tarafından yayınlanan ve teröristleri basın mensubu gibi gösteren**

"Tutuklu Gazeteciler" raporu skandalını ortadan kaldırır mı?

Kılıçdaroğlu'nun açıklamalarında bir nokta daha dikkatimi çekti. "Selahattin Demirtaş demek HDP demek değilmiş". Dün Canan Barlas'la gündem programına konuk olan şehit annesi ve Diyarbakır milletvekili Oya Eronat yaptığı tespitte "PKK'nın siyasi kanadı olan HDP'nin CHP'yi tamamen ele geçirdiğini ve HDP ne isterse onun olacağını" altını çizmişti. Kemal Kılıçdaroğlu'nun verdiği bilgiler ve yaptığı açıklamalar bu analizin doğru olduğu yönünde. Artık Kılıçdaroğlu ne yazık ki "yanlış terörist öldürdünüz" diyecek seviyeye gelmiş. Bunu da hiç çekinmeden, kamuoyunun gözünün içine baka baka yapıyor.

Cumhurbaşkanı Erdoğan "CHP milli güvenlik sorunu haline geldi" diye boş yere söylemiyor. Alın size en güzel kanıt.